הלכות כלאים

משנה תורה לרמב״ם

geulaquiz.com

פרק א

א הַזּוֹרֵעַ שְׁנֵי מִינֵי זְרָעִים כְּאֶחָד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לוֹקֶה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט יט) "שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם":

ב וְאֶחָד הַזּוֹרֵעַ אוֹ הַמְנַפֵּשׁ אוֹ הַמַּחֲפֶּה כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה חִטָּה אַחַת וּשְׂעוֹרָה אַחַת אוֹ פּוֹל אֶחָד וַעֲדָשָׁה אַחַת מַנָּחִין עַל הָאָרֶץ וְחִפָּה אוֹתָן בֶּעָפָר בֵּין בְּיָדוֹ בֵּין בְּרַגְלוֹ בֵּין בִּכְלִי הֲרֵי זֶה לוֹקֶה. וְאֶחָד הַזּוֹרֵעַ בָּאָרֶץ אוֹ בֶּעָצִיץ נָקוּב. אֲבָל הַזּוֹרֵעַ בֶּעָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת:

ג אָסוּר לִזְרֹעַ כִּלְאַיִם לְנָכְרִי. וּמֻתָּר לוֹמַר לְנָכְרִי לִזְרֹעַ לוֹ כִּלְאֵי זְרָעִים. וְאָסוּר לְאָדָם לְקַיֵּם כִּלְאֵי זְרָעִים בִּשְׂדֵהוּ אֶלָּא עוֹקְרָן וְאִם קִיְּמָן אֵינוֹ לוֹקֶה. וּמֻתָּר לְיִשְׂרָאֵל לִזְרֹעַ כִּלְאֵי זְרָעִים בְּיָדוֹ בְּחוּצָה לָאָרֶץ וַאֲפִלּוּ לְעֶרֶב הַזְּרָעִים לְכִתְּחִלָּה וּלְזָרְעָן בְּחוּצָה לָאָרֶץ מֻתָּר וּדְבָרִים אֵלּוּ דִּבְרֵי קַבָּלָה:

ד אֵין אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאֵי זְרָעִים אֶלָּא הַזְּרָעִים הָרְאוּיִין לְמַאֲכַל אָדָם. אֲבָל עֲשָׂבִים הַמָּרִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מִן הָעִקָּרִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִין אֶלָּא לִרְפוּאָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאֵי זְרָעִים:

ה כִּלְאֵי הָאִילָנוֹת הֲרֵי הֵם בִּכְלָל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט יט) "שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם". כֵּיצַד. הַמַּרְכִּיב אִילָן בָּאִילָן כְּגוֹן שֶׁהִרְכִּיב יְחוּר שֶׁל תַּפּוּחַ בְּאֶתְרוֹג אוֹ אֶתְרוֹג בְּתַפּוּחַ הֲרֵי זֶה לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה בְּכָל מָקוֹם בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וְכֵן הַמַּרְכִּיב יָרָק בְּאִילָן אוֹ אִילָן בְּיָרָק לוֹקֶה בְּכָל מָקוֹם:

ו וְאָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהָנִיחַ לְנָכְרִי שֶׁיַּרְכִּיב לוֹ אִילָנוֹת כִּלְאַיִם. וּמֻתָּר לִזְרֹעַ זְרָעִים וְיָרָע אִילָן כְּאֶחָד וְכֵן מֻתָּר לָעֶרֶב זַרְעֵי אִילָנוֹת וּלְזָרְעָן כְּאֶחָד שֶׁאֵין לְךָ כִּלְאַיִם בָּאִילָנוֹת אֶלָּא הַרְכָּבָה בִּלְבַד:

ז הַזּוֹרֵעַ זְרָעִים כִּלְאַיִם וְכֵן הַמַּרְכִּיב אִילָנוֹת כִּלְאַיִם אַף עַל פִּי שֶׁהוּא לוֹקֶה הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין בַּאֲכִילָה וַאֲפִלּוּ לָזֶה שֶׁעָבַר וּזְרָעָן שֶׁלֹּא נֶאֱסַר אֶלָּא זְרִיעָתָן בִּלְבַד. וּמֻתָּר לִשְׁתּוֹת יְחוּר מִן הָאִילָן שֶׁהַרְכַּב כִּלְאַיִם וְלִזְרֹעַ מִזֶּרַע הַיָּרָק שֶׁנִּזְרַע כִּלְאַיִם:

ח הַזְּרוֹעוֹנִין נֶחֱלָקִין לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים. הָאֶחָד מֵהֶם הוּא הַנִּקְרָא תְּבוּאָה וְהִיא חֲמִשָּׁה מִינִין הַחִטִּים וְהַכֻּסְּמִין וְהַשְּׂעוֹרִין וְשִׁבֹּלֶת שׁוּעָל וְהַשִּׁיפוֹן. וְהַשֵּׁנִי מֵהֶן הוּא הַנִּקְרָא קִטְנִית. וְהֵן כָּל זְרָעִים הַנֶּאֱכָל לְאָדָם חוּץ מִן הַתְּבוּאָה. כְּגוֹן הַפּוֹל וְהָאֲפוּנִים וְהָעֲדָשִׁים וְהַדֹּחַן וְהָאֹרֶז וְהַשַּׁמְשְׁמִין וְהַפָּרְגִין וְהַסֹּפִּיר וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן. וְהַשְּׁלִישִׁי מֵהֶן הוּא הַנִּקְרָא זְרוֹעֲנֵי גִּנָּה. וְהֵן שְׁאָר זְרוֹעוֹנִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לְמַאֲכַל אָדָם. וְהַפְּרִי שֶׁל אוֹתוֹ הַזֶּרַע מַאֲכַל אָדָם. כְּגוֹן זֶרַע הַבְּצָלִים וְהַשּׁוּמִין וְזֶרַע הֶחָצִיר וְהַקֶּצַח וְזֶרַע לֶפֶת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן. וְזֶרַע פִּשְׁתָּן הֲרֵי הוּא בִּכְלַל זְרוֹעֲנֵי גִּנָּה. כְּשֶׁיִּזְרְעוּ כָּל מִינֵי זְרוֹעוֹנִים אֵלּוּ וְיִצְמְחוּ נִקְרָא הַצֶּמַח כֻּלּוֹ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִכַּר הַזֶּרַע דֶּשֶׁא וְנִקְרָא יֶרֶק:

ט וְיֵשׁ מִזְּרוֹעוֹנֵי גִּנָּה זְרוֹעוֹנִים שֶׁדַּרְכָּן לִזְרֹעַ מֵהֶן שָׂדוֹת כְּגוֹן הַפִּשְׁתָּן וְהַחַרְדָּל וְאֵלּוּ הֵן הַנִּקְרָאִים מִינֵי זְרָעִים. וְיֵשׁ מִזְּרוֹעוֹנֵי גִּנָּה זְרוֹעוֹנִים שֶׁאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לִזְרֹעַ מֵהֶם אֶלָּא עֲרוּגוֹת עֲרוּגוֹת קָטַנּוֹת כְּגוֹן הַלֶּפֶת וְהַצְּנוֹן וְהַתְּרָדִים וְהַבְּצָלִים וְהַכֻּסְבָּר וְהַכַּרְפַּס וְהַמָּרוֹר וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן וְאֵלּוּ הֵן הַנִּקְרָאִים מִינֵי יְרָקוֹת:

פרק ב

א זֶרַע שֶׁנִּתְעָרֵב בּוֹ זֶרַע אַחֵר אִם הָיוּ אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה כְּגוֹן סְאָה שֶׁל חִטִּים שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּעֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ סְאָה שֶׁל שְׂעוֹרִים הֲרֵי זֶה אָסוּר לִזְרֹעַ אֶת הַמִּעֹרָב עַד שֶׁיְּמַעֵט אֶת הַחִטִּין אוֹ יוֹסִיף עַל הַשְּׂעוֹרִים וְאִם זָרַע לוֹקֶה:

ב וְכָל שֶׁהוּא כִּלְאַיִם עִם הַזֶּרַע מִצְטָרֵף לְאֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. כֵּיצַד. עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ סְאָה שֶׁל חִטִּים שֶׁנִּתְעָרֵב בָּהּ שְׁנֵי קַבִּין שְׂעוֹרִים וּשְׁנֵי קַבִּין עֲדָשִׁים וּשְׁנֵי קַבִּין פּוֹלִים הֲרֵי זֶה לֹא יִזְרַע הַכֹּל עַד שֶׁיְּמַעֵט סְאָה שֶׁל תַּעֲרֹבֶת וְיָבֹר מִקְצָתָהּ אוֹ יוֹסִיף עַל הַחִטִּים. שֶׁהַשְּׂעוֹרִים וְהָעֲדָשִׁים וְהַפּוֹל כֻּלָּם כִּלְאַיִם עִם הַחִטִּים:

ג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁנִּתְעָרְבוּ מִינֵי תְּבוּאָה זֶה בָּזֶה אוֹ מִינֵי קִטְנִיּוֹת זֶה בָּזֶה אוֹ שֶׁנִּתְעָרְבָה תְּבוּאָה בְּקִטְנִיּוֹת אוֹ קִטְנִיּוֹת בִּתְבוּאָה. אֲבָל זְרוֹעוֹנֵי גִּנָּה שֶׁנִּתְעָרֵב אֶחָד מֵהֶן בִּתְבוּאָה אוֹ בְּקִטְנִיּוֹת שִׁעוּרָן אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִמַּה שֶּׁזּוֹרְעִין בְּבֵית סְאָה מֵאוֹתוֹ הַמִּין אִם נִתְעָרֵב בִּסְאָה שֶׁל תְּבוּאָה אוֹ קִטְנִית לֹא יִזְרַע עַד שֶׁיְּמַעֵט אוֹ יוֹסִיף עַל הַתְּבוּאָה:

ד כֵּיצַד. חַרְדָּל שֶׁנִּתְעָרֵב בִּתְבוּאָה וַהֲרֵי הַחַרְדָּל זוֹרְעִין מִמֶּנּוּ קַב בְּכָל בֵּית סְאָה אִם נִתְעָרֵב מִמֶּנּוּ אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִן הַקַּב בִּסְאָה שֶׁל תְּבוּאָה אוֹ שֶׁל קִטְנִית חַיָּב לְמַעֵט. וְכֵן אִם הָיָה מִין זֶה מִזֶּרְעוֹנֵי גִּנָּה זוֹרְעִין מִמֶּנּוּ סָאתַיִם בְּכָל בֵּית סְאָה אִם נִתְעָרֵב מִמֶּנּוּ חֲצִי קַב בְּכָל סְאָה שֶׁל תְּבוּאָה אוֹ שֶׁל קִטְנִית יְמַעֵט:

ה לְפִיכָךְ תְּבוּאָה שֶׁנִּתְעָרֵב בָּהּ זֶרַע פִּשְׁתָּן אִם הָיָה שְׁלֹשֶׁת רְבִיעִים בְּכָל סְאָה הֲרֵי זֶה יִמַּעֵט. וְאִם לָאו אֵינוֹ צָרִיךְ לְמַעֵט. לְפִי שֶׁבֵּית סְאָה זוֹרְעִין בּוֹ שָׁלֹשׁ סְאִים זֶרַע פִּשְׁתָּן. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה מְשַׁעֲרִים בְּכָל הַזְּרָעִים הָאֲחֵרִים:

ו בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לְעָרֵב וּבְשֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לִזְרֹעַ הַשֵּׁנִי מִינִין שֶׁנִּתְעָרְבוּ. אֲבָל אִם נִתְכַּוֵּן לְעָרֵב זֶרַע בְּזֶרַע אֶחָד אוֹ לִזְרֹעַ הַשֵּׁנִי מִינִין אֲפִלּוּ הָיְתָה חִטָּה אַחַת בְּתוֹךְ כְּרִי שֶׁל שְׂעוֹרִים אֲסוּרָה לִזְרָעָהּ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ז הַזּוֹרֵעַ שָׂדֵהוּ מִין מִן הַמִּינִין וּכְשֶׁיִּצְמַח רָאָה בּוֹ כִּלְאַיִם. אִם הָיָה הַמִּין הָאֶחָד אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בַּשָּׂדֶה הֲרֵי זֶה יִלְקֹט עַד שֶׁיְּמַעֲטֵנּוּ מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. שֶׁמָּא יֹאמְרוּ כִּלְאַיִם זֶרַע בְּכַוָּנָה. בֵּין שֶׁהָיָה הַמִּין הָאֶחָד שֶׁצָּמַח תְּבוּאָה וְקִטְנִית בִּתְבוּאָה וְקִטְנִית. אוֹ זֶרְעוֹנֵי גִּנָּה בִּתְבוּאָה וְקִטְנִית וּבְזֶרְעוֹנֵי גִּנָּה. וְאִם הָיָה הַצּוֹמֵחַ פָּחוֹת מִיכֹּן אֵינוֹ צָרִיךְ לְמַעֲטוֹ:

ח בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ מָקוֹם לַחָשָׁד. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁהַדְּבָרִים מֻרְאִין שֶׁאֵין זֶה מַדְּעָתוֹ שֶׁל בַּעַל הַשָּׂדֶה אֶלָּא מֵאֲלֵיהֶן עָלוּ אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְמַעֵט:

ט כֵּיצַד. כְּגוֹן תְּבוּאָה שֶׁעָלוּ בָּהּ סְפִיחֵי אִסְטִיס וְתִלְתָּן שֶׁזְּרָעָהּ לְמַאֲכַל אָדָם שֶׁעָלוּ בָּהּ מִינֵי עֲשָׂבִים שֶׁזֶּה מַפְסִיד הוּא. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

י וּבְמֶה יִוָּדַע שֶׁהַתִּלְתָּן זְרוּעָה לְמַאֲכַל אָדָם. כְּשֶׁהָיְתָה זְרוּעָה עֲרוּגוֹת עֲרוּגוֹת וְלָהּ גְּבוּל סָבִיב. וְכֵן מְקוֹם הַגֶּרֶנוֹת שֶׁעָלוּ בָּהּ מִינִין הַרְבֵּה אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לַעֲקֹר. שֶׁהֲרֵי הַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁיִּצְמַח צֶמַח בְּמְקוֹם הַגֶּרֶנוֹת. וְאִם הֵסִיר מִקְצָתָן אוֹמְרִין לוֹ עֲקֹר הַכֹּל חוּץ מִמִּין אֶחָד שֶׁהֲרֵי גִּלָּה דַּעְתּוֹ שֶׁרוֹצֶה בְּקִיּוּם הַשְּׁאָר:

יא אֵין נוֹטְעִין יֶרֶקוֹת בְּתוֹךְ סַדָּן שֶׁל שִׁקְמָה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ. הַטּוֹמֵן אֲגֻדַּת לֶפֶת וּצְנוֹן וְכַיּוֹצֵא בָּהּ תַּחַת הָאֵילָן אֲפִלּוּ תַּחַת הַגֶּפֶן. אִם הָיוּ מְקֻצָּת הֶעָלִין מְגֻלִּין אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ רוֹצֶה בְּהַשְׁרָשָׁתָן וְאִם אֵינָן אֲגֻדָּה אוֹ שֶׁלֹּא הָיוּ הֶעָלִין מְגֻלִּין חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם כִּלְאַיִם:

יב שָׂדֶה שֶׁהָיְתָה זְרוּעָה וְקָצַר הַזֶּרַע וְנִשְׁאֲרוּ הָעִקָּרִין בָּאָרֶץ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מוֹצִיאִין צֶמַח אֶלָּא אַחַר כַּמָּה שָׁנִים לֹא יִהְיֶה זוֹרֵעַ בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה מִין אַחֵר עַד שֶׁיַּעֲקֹר הָעִקָּרִין:

יג הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה חִטִּים וְנִמְלַךְ לִזְרָעָהּ שְׂעוֹרִים קֹדֶם שֶׁיִּצְמְחוּ הַחִטִּים. יַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁיִּפָּסְדוּ הַחִטִּים וְיִתְלִיעוּ בָּאָרֶץ כְּמוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים אִם הָיְתָה שָׂדֵהוּ רָוָה וְאַחַר כָּךְ יְהַפְּכֶנָּה בְּמַחֲרֵשָׁה וְיִזְרַע הַמִּין הָאַחֵר. וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַפֵּךְ אֶת כֻּלָּהּ עַד שֶׁלֹּא תִּשָּׁאֵר חִטָּה שֶׁלֹּא נֶעֱקָרָה אֶלָּא חוֹרֵשׁ אֶת הַשָּׂדֶה כְּדַרְכּוֹ שֶׁחוֹרְשִׁין אוֹתָהּ קֹדֶם הַמָּטָר כְּדֵי שֶׁתִּרָּוֶה:

יד צָמְחוּ הַחִטִּים וְאַחַר כָּךְ נִמְלַךְ לִזְרָעָהּ שְׂעוֹרִים יַהֲפֹךְ וְאַחַר כָּךְ יִזְרַע. וְאִם הוֹרִיד בְּהֶמְתּוֹ לְתוֹכָהּ וְקִרְקְמָה אֶת הַצֶּמַח הֲרֵי זֶה מֻתָּר לִזְרֹעַ שָׁם מִין אַחֵר:

טו בְּאֶחָד בַּאֲדָר מַשְׁמִיעִין עַל הַכִּלְאַיִם. וְכָל אָדָם יוֹצֵא לִגְנָּתוֹ וּלְשָׂדֵהוּ וּמְנַקֵּין אוֹתוֹ מִן הַכִּלְאַיִם. וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ יוֹצְאִים שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין וּמְסַבְּבִים לִבְדִיק:

טז בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ עוֹקְרִין וּמַשְׁלִיכִין וְהָיוּ בַּעֲלֵי בָּתִּים שְׁמֵחִים שֶׁמְּנַקִּין לָהֶן שְׂדוֹתֵיהֶן. הִתְקִינוּ שֶׁיִּהְיוּ מַפְקִירִין אֶת כָּל הַשָּׂדֶה שֶׁיִּמְצְאוּ בּוֹ כִּלְאַיִם. וְהוּא שֶׁיִּמְצְאוּ בָּהּ מִין אַחַר אֶחָד מֵאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אֲבָל פָּחוֹת מִיכֵּן לֹא יִגְעוּ בָּהּ:

יז וְחוֹזְרִין שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין בְּחֲלוֹ שֶׁל מוֹעֵד הַפֶּסַח לִרְאוֹת הָאֲפִיל שֶׁיָּצָא. וְכִלְאַיִם שֶׁהֻנְצוּ אֵין מַמְתִּינִים לָהֶן אֶלָּא יוֹצְאִין עֲלֵיהֶן מִיָּד וּמַפְקִירִין אֶת כָּל הַשָּׂדֶה אִם יֵשׁ בָּהּ אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה:

פרק ג

א יֵשׁ מִינִין בַּזְּרָעִין שֶׁיִּהְיֶה הַמִּין הָאֶחָד נִפְרָד לְצוּרוֹת הַרְבֵּה מִפְּנֵי שִׁנּוּי מְקוֹמוֹת וְהֶעָבוּדָה שֶׁעוֹבְדִין הָאָרֶץ עַד שֶׁיֵּרָאֶה כְּשְׁנֵי מִינִין וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין דּוֹמִין זֶה לָזֶה הוֹאִיל וְהֵן מִין אֶחָד אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ב וְיֵשׁ בַּזְּרָעִים שְׁנֵי מִינִין שֶׁהֵן דּוֹמִין זֶה לָזֶה וְצוּרַת שְׁנֵיהֶן קְרוֹבָה לִהְיוֹת צוּרָה אַחַת וְאַף עַל פִּי כֵן הוֹאִיל וְהֵן שְׁנֵי מִינִין הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִים זֶה עִם זֶה:

ג כֵּיצַד. הַחֲזֶרֶת עִם חֲזֶרֶת גְּלִים. וְהָעֵלְשִׁין עִם עֵלְשֵׁי שָׂדֶה. וְהַכַּרְשִׁין עִם כַּרְשֵׁי שָׂדֶה. הַכֻּסְבָּר עִם כֻּסְבָּר הָרִים. וְחַרְדָּל עִם חַרְדָּל מִצְרִי. וּדְלַעַת הַמִּצְרִית עִם דְּלַעַת הָרְמוּצָה אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. וְכֵן הַחִטִּין עִם הַזּוּנִין. וְהַשְּׂעוֹרִים עִם שִׁבֹּלֶת שׁוּעָל. וְהַכֻּסְּמִין עִם הַשִּׁיפוֹן. וְהַפּוֹל עִם הַסַּפִּיר. וְהַפַּרְקְדָן עִם הַטַּפַּח.

וּפוֹל לָבָן עִם הַשְׁעוּעִים. וְהַקֻּשׁוּת עִם הַמְּלָפְפוֹן. וְהַכְּרוּב עִם הַתְּרוּבְתּוֹר. וְהַתְּרָדִין עִם הַלְּעוּנִין אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה עִם זֶה. אֲבָל הַצָּנוֹן עִם הַנְּפוּסִין. וְהַחַרְדָּל עִם הַלַּפְסָן. וּדְלַעַת יְוָנִית עִם דְּלַעַת מִצְרִית אוֹ עִם דְּלַעַת הָרְמוּצָה אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִים זֶה לָזֶה הֲרֵי אֵלּוּ כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה׃

ד וְכֵן בְּאֵילָן שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי מִינִין שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה בָּעָלִין אוֹ בַּפֵּרוֹת הוֹאִיל וְהֵן שְׁנֵי מִינִין הֲרֵי אֵלּוּ כִּלְאַיִם. כֵּיצַד. הַתַּפּוּחַ עִם הַחַזְרָד. וְהַפַּרְסְקִין עִם הַשְׁקֵדִים. וְהַשֶּׁזֶף עִם הָרִימּוֹן אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה הֲרֵי הֵן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. אֲבָל הָאֲגָסִים עִם הַקְּרוֹסְטְמָלִים וְהַפְּרִישִׁים עִם הָעֲזָרְדִין אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה׃

ה וְכֵן אִם יֵּשׁ שָׁם זְרָעִים וְאֵילָנוֹת אֲחֵרוֹת אַף עַל פִּי שֶׁהֵן שְׁנֵי מִינִין בְּטִבְעָן הוֹאִיל וְעָלִין שֶׁל זֶה דּוֹמִין לְעָלִין שֶׁל זֶה אוֹ פְּרִי שֶׁל זֶה דּוֹמֶה לִפְרִי שֶׁל זֶה דִּמְיוֹן גָּדוֹל עַד שֶׁיֵּרָאוּ כִּשְׁנֵי גְּנָנִין מִמִּין אֶחָד לֹא חָשְׁשׁוּ לָהֶן לְכִלְאַיִם זֶה עִם זֶה שֶׁאֵין הוֹלְכִין בְּכִלְאַיִם אֶלָּא אַחַר מַרְאִית הָעַיִן׃

ו כֵּיצַד. הַלֶּפֶת עִם הַצָּנוֹן אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה מִפְּנֵי שֶׁפְּרֵיֵהֶן שָׁוִין. וְהַלֶּפֶת עִם הַנְּפוּס אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה מִפְּנֵי שֶׁהֶעָלִין שֶׁלָּהֶן שָׁוִין. אֲבָל צָנוֹן עִם הַנְּפוּס אַף עַל פִּי שֶׁהֶעָלִין דּוֹמִין זֶה לָזֶה וְהַפְּרִי דּוֹמֶה לַפְּרִי הֲרֵי אֵלּוּ כִּלְאַיִם הוֹאִיל וְטַעַם פְּרִי זֶה רָחוֹק מִטַּעַם פְּרִי זֶה בְּיוֹתֵר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ׃

ז כַּמָּה מַרְחִיקִין בֵּין שְׁנֵי מִינֵי זְרָעִים שֶׁהֵן כִּלְאַיִם זֶה עִם זֶה. כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ נִרְאִים מֻבְדָּלִין זֶה מִזֶּה. אֲבָל אִם נִרְאִין שֶׁנִּזְרְעוּ בְּעֵרְבּוּבְיָא הֲרֵי זֶה אָסוּר׃

ח וְשִׁעוּרִין רַבִּים יֵשׁ בְּהַרְחָקָה הַזֹּאת הַכֹּל לְפִי גֹּדֶל הַשָּׂדֶה הַנִּזְרַעַת וּלְפִי רֹב הֶעָלִין וְשִׁלּוּחַ הַיּוֹנְקוֹת׃

ט כֵּיצַד. שָׂדֶה שֶׁהָיְתָה זְרוּעָה מִין תְּבוּאָה וּבִקֵּשׁ לִזְרֹעַ בְּצִדָּהּ מִין תְּבוּאָה אַחֶרֶת בְּשָׂדֶה אַחַת מַרְחִיק בֵּינֵיהֶן בֵּית רֹבַע וְהוּא כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת וְחֹמֶשׁ אַמָּה עַל עֶשֶׂר אַמּוֹת וְחֹמֶשׁ אַמָּה מְרֻבָּע בֵּין מִן הָאֶמְצַע בֵּין מִן הַצַּד. וְאִם לֹא הָיָה בֵּינֵיהֶן כַּשִּׁעוּר הַזֶּה אָסוּר וְאֵינוֹ לוֹקֶה עַד שֶׁיִּהְיוּ קְרוֹבִין בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה טְפָחִים׃

י הָיְתָה שָׂדֶה זְרוּעָה יָרָק וּבִקֵּשׁ לִזְרֹעַ בְּצִדָּהּ שְׂדֵה יָרָק אַחֵר אֲפִלּוּ דְּלַעַת מַרְחִיק בֵּין שְׁתֵּי הַשָּׂדוֹת שִׁשָּׁה טְפָחִים עַל שִׁשָּׁה טְפָחִים מְרֻבָּע בֵּין מִן הַצַּד בֵּין מִן הָאֶמְצַע. וּפָחוֹת מִשִּׁעוּר זֶה אָסוּר וְאֵינוֹ לוֹקֶה עַד שֶׁיִּהְיוּ קְרוֹבִין בְּתוֹךְ טֶפַח׃

יא הָיְתָה אַחַת מִשְּׁתֵּי הַשָּׂדוֹת זְרוּעָה תְּבוּאָה וְהַשְּׁנִיָּה שֶׁבְּצִדָּהּ יָרָק אוֹ דְּלַעַת מַרְחִיק בֵּינֵיהֶן בֵּית רֹבַע׃

יב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁצָּרִיךְ לְהַרְחָקָה בַּשְּׁעוּרִין הַלָּלוּ בֵּין שְׁתֵּי שָׂדוֹת. אֲבָל אִם הָיְתָה שָׂדֶה זְרוּעָה יָרָק וְרָצָה לִזְרֹעַ בְּצִדָּהּ שׁוּרָה שֶׁל יָרָק מִמִּין אַחֵר דַּיּוֹ לַעֲשׂוֹת בֵּין הַשָּׂדֶה וּבֵין הַשּׁוּרָה תֶּלֶם אֶחָד אָרְכּוֹ שִׁשָּׁה טְפָחִים בִּלְבַד וְרָחְבּוֹ כְּעֶמְקוֹ׃

יג הָיְתָה שָׂדֶה זְרוּעָה תְּבוּאָה וְרָצָה לִזְרֹעַ בְּתוֹכָהּ שׁוּרָה שֶׁל יָרָק אֲפִלּוּ שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין שֶׁעָלִין שֶׁלָּהֶן אֲרֻכִּים וּמִסְתַּבְּכִין מַרְחִיק בֵּינֵיהֶן שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְאִם נִמְשְׁכוּ הֶעָלִים שֶׁל דְּלַעַת וְנִכְנְסוּ לַתְּבוּאָה וְנִסְתַּבְּכוּ בָּהּ יַעֲקֹר מִן הַתְּבוּאָה שֶׁלִּפְנֵי הַדְּלַעַת עַד שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ הֶעָלִין. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאִם זָרַע שׁוּרָה מִמִּין זֶה וְשׁוּרָה מִמִּין אַחֵר שֶׁדַּיּוֹ לִהְיוֹת בֵּינֵיהֶן תֶּלֶם אֶחָד כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר׃

יד הִרְחִיק בֵּין שְׁנֵי הַמִּינִין הַרְחָקָה הָרְאוּיָה לָהֶן וְהָיָה מִין זֶה נוֹטֶה עַל גַּבֵּי מִין זֶה בֵּין שֶׁנִּטְּתָה תְּבוּאָה עַל הַתְּבוּאָה אוֹ יָרָק עַל גַּבֵּי יָרָק אוֹ יָרָק עַל הַתְּבוּאָה אוֹ תְּבוּאָה עַל הַיָּרָק הַכֹּל מֻתָּר. שֶׁהֲרֵי הִרְחִיק כַּשִּׁעוּר. חוּץ מִדְּלַעַת יְוָנִית שֶׁהִיא נִמְשֶׁכֶת הַרְבֵּה. לְפִיכָךְ אִם נָטְתָה יַעֲקֹר מִלְּפָנֶיהָ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

טו הָיָה בֵּין שְׁנֵי הַמִּינִים בּוֹר אוֹ נִיר אוֹ גַּפָּה אוֹ דֶּרֶךְ אוֹ גָּדֵר שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ חָרִיץ שֶׁהוּא עָמֹק עֲשָׂרָה טְפָחִים וְרָחָב אַרְבָּעָה. אוֹ אִילָן שֶׁהוּא מֻסָּךְ עַל הָאָרֶץ. אוֹ סֶלַע שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְרָחָב אַרְבָּעָה. הֲרֵי זֶה מֻתָּר לְסָמְכוֹ הַמִּין הָאֶחָד לְצַד אֶחָד מֵאֵלּוּ וְהַמִּין הָאַחֵר לַצַּד הַשֵּׁנִי הוֹאִיל וְאֶחָד מִכָּל אֵלּוּ מַבְדִּיל בֵּינֵיהֶן הֲרֵי הֵן נִרְאִים מֻבְדָּלִין זֶה מִזֶּה׃

טז בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁצָּרִיךְ הַרְחָקָה אוֹ דָּבָר הַמַּבְדִּיל בְּשֶׁזָּרַע בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ. אֲבָל אִם הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה חִטִּים מֻתָּר לַחֲבֵרוֹ לִזְרֹעַ בְּצִדָּהּ שְׂעוֹרִים שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט יט) ״שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם״. אֵין הָאִסּוּר אֶלָּא שֶׁיִּזְרַע שָׂדֵהוּ כִּלְאַיִם שֶׁלֹּא נֶאֱמַר הָאָרֶץ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם. וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִלּוּ זָרַע בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ שְׂעוֹרִים סָמוּךְ לַחִטִּים וּמֻשָּׁךְ זֶרַע הַשְּׂעוֹרִים עַד שֶׁסְּמָכוֹ לְשָׂדֶה חֲבֵרוֹ שֶׁהִיא זְרוּעָה שְׂעוֹרִים הֲרֵי זֶה מֻתָּר. מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאוּ הַשְּׂעוֹרִים שֶׁבְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ שֶׁהֵן סוֹף שָׂדֶה חֲבֵרוֹ׃

יז הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה חִטִּים וּשְׂדֵה חֲבֵרוֹ בְּצִדָּהּ זְרוּעָה חִטִּים מֻתָּר לוֹ לִזְרֹעַ תֶּלֶם אֶחָד שֶׁל פִּשְׁתָּן בְּצַד חִטִּים שֶׁלּוֹ סָמוּךְ לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ. שֶׁהֲרוֹאֶה יוֹדֵעַ שֶׁאֵין דֶּרֶךְ הָעָם לִזְרֹעַ תֶּלֶם אֶחָד שֶׁל פִּשְׁתָּן וְלֹא נִתְכַּוֵּן זֶה אֶלָּא לִבְדֹּק שָׂדֵהוּ אִם רְאוּיָה הִיא לִזְרֹעַ פִּשְׁתָּן אִם לֹא וְנִמְצָא כְּזוֹרֵעַ לְהַשְׁחָתָה. לְפִיכָךְ אָסוּר לִזְרֹעַ מִין אַחֵר בֵּין שְׁתֵּי שׁוּרוֹת אֵלּוּ שֶׁהֵן מִמִּין אֶחָד עַד שֶׁיַּרְחִיק בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ׃

יח הָיְתָה שָׂדֵהוּ וּשְׂדֵה חֲבֵרוֹ שֶׁבְּצִדָּהּ זְרוּעִין שְׁנֵי מִינֵי תְּבוּאָה לֹא יִזְרַע בֵּינֵיהֶם חֲרָדָל וַחֲרִיעַ אֲפִלּוּ תֶּלֶם אֶחָד מִפְּנֵי שֶׁהָעָם זוֹרְעִים מֵאֵלּוּ תֶּלֶם אֶחָד. אֲבָל אִם הָיוּ שְׁתֵּי הַשָּׂדוֹת זְרוּעִין שְׁנֵי מִינֵי יָרָקוֹת מֻתָּר לִזְרֹעַ בֵּינֵיהֶן חֲרָדָל וְחַרְדָּל אוֹ חֲרִיעַ. שֶׁמֻּתָּר לְהַקִּיף חֲרָדָל אוֹ חֲרִיעַ לְכָל מִין חוּץ מִן הַתְּבוּאָה מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן מַזִּיקִין

אוֹתָהּ. וְכֵן אִם הָיְתָה זְוִית שֶׁל זֶרַע זֶה נוֹגַעַת בְּצֶלַע שֶׁל זֶרַע הָאַחֵר בְּתוֹךְ שֶׁדֵּהוּ חֲרִי זֶה מַפְרִי מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִרְאִין מֻבְדָּלִין זֶה מִזֶּה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם הָיְתָה זְוִית שֶׁל זֶרַע זֶה נוֹגַעַת בְּזְוִית שֶׁל זֶרַע הָאַחֵר מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִרְאִין כְּסוֹף שָׁדֶה שֶׁנִּגַּע בְּסוֹף שָׂדֶה שֶׁהוּא מַפְרִי בְּלֹא הַרְחָקָה וְלֹא הַבְדָּלָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

פרק ד

א מֻתָּר לִזְרֹעַ שְׁתֵּי שׂוּרוֹת זוֹ בְּצַד זוֹ שֶׁל קִשּׁוּאִין וּשְׁתֵּי שׂוּרוֹת בְּצִדָּן שֶׁל דְּלוּעִין. וּשְׁתֵּי שׂוּרוֹת שֶׁל פּוֹל הַמִּצְרִי. וְתֶלֶם בֵּין כָּל מִין וָמִין. אֲבָל לֹא יִזְרַע שׂוּרָה אַחַת שֶׁל קִשּׁוּאִין וְשׂוּרָה אַחַת שֶׁל דְּלוּעִין וְשׂוּרָה אַחַת שֶׁל פּוֹל הַמִּצְרִי אַף עַל פִּי שֶׁהַתֶּלֶם מַבְדִּיל בֵּין כָּל מִין וָמִין מִפְּנֵי שֶׁמִּינִין אֵלּוּ עָלִים שֶׁלָּהֶן אֲרֻכִּין וְנִמְשָׁכִין וּמִסְתַּבְּכִין. וְאִם זְרָעָן שׂוּרָה בְּצַד שׂוּרָה יִתְעָרֵב הַכֹּל וְנִרְאוּ כְּנִזְרָעִין בְּעִרְבּוּבְיָא׃

ב הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה מִין מִמִּינֵי יְרָקוֹת וּבִקֵּשׁ לִזְרֹעַ בְּתוֹכָהּ שׂוּרוֹת שׂוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִין עוֹקֵר מִן הַיָּרָק מָקוֹם שֶׁזּוֹרֵעַ בּוֹ שׂוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין וּמַבְדִּיל בֵּינָהּ וּבֵין הַיָּרָק בְּתֶלֶם וּמִנִּיחַ מִן הַיָּרָק רֹחַב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה וְעוֹשֶׂה שׂוּרָה שְׁנִיָּה שֶׁל דְּלוּעִין וּמַבְדִּיל בֵּינָהּ וּבֵין הַיָּרָק בְּתֶלֶם. וְכֵן עַד מָקוֹם שֶׁיִּרְצֶה. שֶׁנִּמְצָא בֵּין כָּל שְׁתֵּי שׂוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִין שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה. אֲבָל פָּחוֹת מִכֵּן אָסוּר מִפְּנֵי הֶעָלִין שֶׁמִּסְתַּבְּכִין מִכֵּן וּמִכֵּן בַּיָּרָק שֶׁבֵּינֵיהֶם וְנִרְאֶה הַכֹּל כְּאִלּוּ נִזְרַע בְּעִרְבּוּבְיָא׃

ג הָיְתָה שׂוּרָה שֶׁל דְּלַעַת זְרוּעָה אֲפִלּוּ דְּלַעַת יְחִידִית וּבָא לִזְרֹעַ בְּצִדָּהּ תְּבוּאָה. מַרְחִיק בֵּית רֹבַע. שֶׁהֲרֵי נִמְשְׁכוּ עָלֶיהָ וְהֶחֱזִיקָה מָקוֹם גָּדוֹל. וְכָל דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה בְּתוֹךְ בֵּית רֹבַע שֶׁמַּרְחִיקִין בֵּין שְׁנֵי הַמִּינִין עוֹלֶה מִן הַמִּדָּה כְּגוֹן הַקֶּבֶר וְהַסֶּלַע וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן׃

ד הַתֶּלֶם אוֹ אַמַּת הַמַּיִם שֶׁהֵן עֲמֻקִּים טֶפַח זוֹרְעִין לְתוֹכוֹ שְׁלֹשָׁה מִינֵי זְרָעִים אֶחָד עַל שְׂפַת הַתֶּלֶם מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בָּאֶמְצַע׃

ה וּמֻתָּר לִנְטֹעַ שְׁנֵי מִינִין בְּתוֹךְ גֻּמָּא אַחַת. וַאֲפִלּוּ קִישׁוּת וּדְלַעַת. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה מִין זֶה נוֹטֶה מֵעַל שְׂפַת הַגֻּמָּא לְכָאן וְהַמִּין הָאַחֵר נוֹטֶה לַצַּד הַשֵּׁנִי וְיֵרָאוּ נִבְדָּלִין זֶה מִזֶּה. וְכֵן אִם נָטַע אַרְבָּעָה מִינִין בְּתוֹךְ הַגֻּמָּא וַהֲפָכָן לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ חֲרֵי זֶה מַתָּר׃

ו הָרוֹצֶה לִזְרֹעַ שָׂדֵהוּ מֵשַׂר מֵשַׂר מִכָּל מִין וָמִין מַרְחִיק בֵּין כָּל מֵשַׂר וּמֵשַׂר שְׁתֵּי אַמּוֹת עַל שְׁתֵּי אַמּוֹת וּמֵצַר וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר בֵּינֵיהֶן בְּסוֹף הַמֵּשַׂר אֶלָּא כָּל שֶׁהוּא. שֶׁהֲרֵי הֵן נִרְאִין שֶׁלֹּא נִזְרְעוּ בְּעִרְבּוּבְיָא׃

ז רָצָה לַעֲשׂוֹת שָׂדֵהוּ קָרַחַת קָרַחַת מִכָּל מִין וָמִין לֹא יַעֲשֶׂה בְּתוֹךְ כָּל בֵּית סְאָה יֶתֶר עַל תִּשַּׁע קָרְחוֹת כָּל קָרַחַת מֵהֶן בֵּית רֹבַע וְנִמְצָא רָחוֹק בֵּין קָרַחַת וְקָרַחַת קָרוֹב לְעֲשֶׂר אַמּוֹת פָּחוֹת רְבִיעַ. שֶׁכָּל בֵּית סְאָה חֲמִשִּׁים עַל חֲמִשִּׁים׃

ח וּמַה בֵּין הַמֵּשַׂר לַקָּרַחַת שֶׁהַמֵּשַׂר אָרֹךְ וְהַקָּרַחַת מְרֻבַּעַת׃

ט מִינֵי יְרָקוֹת שֶׁאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לִזְרֹעַ מֵהֶם אֶלָּא מְעַט מְעַט כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ מֻתָּר לִזְרֹעַ מֵהֶם אֲפִלּוּ חֲמִשָּׁה מִינִין בְּתוֹךְ עֲרוּגָה אַחַת שֶׁהִיא שִׁשָּׁה טְפָחִים עַל שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְהוּא שֶׁיִּזְרַע אַרְבָּעָה מִינִין בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעֲרוּגָה וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. וְיַרְחִיק בֵּין כָּל מִין וָמִין כְּמוֹ טֶפַח וּמֻחֲצָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִינָקוּ זֶה מִזֶּה. אֲבָל יוֹתֵר עַל חֲמִשָּׁה מִינִין לֹא יִזְרַע אַף עַל פִּי שֶׁמְּרַחֵק בֵּינֵיהֶם לְפִי שֶׁמִּינִין הָרְבֵּה בַּעֲרוּגָה כָּזוֹ חֲרֵי הֵן כִּנְטוּעִין בְּעִרְבּוּבְיָא׃

י בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בַּעֲרוּגָה שֶׁהִיא בְּחֻרְבָּה וְאֵין שָׁם זֶרַע חוּצָה לָהּ. אֲבָל עֲרוּגָה בֵּין עֲרוּגוֹת אָסוּר לִזְרֹעַ בָּהּ חֲמִשָּׁה מִינִין. שֶׁאִם יִזְרַע בְּכָל רוּחַ מֵעֲרוּגָה זוֹ וּבְכָל רוּחַ מֵעֲרוּגוֹתֶיהָ שֶׁסְּבִיבוֹתֶיהָ יֵרָאֶה הַכֹּל כִּמְעֹרָב. וְאִם הִטָּה עָלִין שֶׁבַּעֲרוּגָה זוֹ לְכָאן וְעָלִין שֶׁבַּעֲרוּגָה שֶׁבְּצִדָּהּ מִכָּאן עַד שֶׁיֵּרָאוּ מֻבְדָּלִים מֻתָּר. וְכֵן אִם עָשָׂה תֶּלֶם בֵּין כָּל עֲרוּגָה וַעֲרוּגָה מֻתָּר׃

יא וְאָסוּר לִזְרֹעַ חוּץ לַעֲרוּגָה בְּלֹא תֶּלֶם וּבְלֹא טְפָחַיִם וַאֲפִלּוּ כְּנֶגֶד הַקְּרָנוֹת שֶׁל עֲרוּגָה שֶׁאֵין בָּהֶן זֶרַע. גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִזְרַע אַרְבַּעַת הַמִּינִין בְּאַרְבַּע זָוִיּוֹת עֲרוּגָה וְיִזְרַע מִינִין אֲחֵרִים חוּצָה לָהּ כְּנֶגֶד הַזָּוִיּוֹת וְנִמְצָא הַכֹּל כִּמְעֹרָב׃

יב הָיְתָה הָעֲרוּגָה שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה וְהָיָה לָהּ גְּבוּל גָּבוֹהַּ טֶפַח וְרָחָב טֶפַח סָבִיב מֻתָּר לִזְרֹעַ בָּהּ אֲפִלּוּ שְׁמוֹנָה עָשָׂר מִינִין שְׁלֹשָׁה עַל כָּל גְּבוּל וּגְבוּל וְשִׁשָּׁה בָּאֶמְצַע. וְיַרְחִיק בֵּין כָּל מִין וָמִין טֶפַח וּמֻחֲצָה. וְלֹא יִזְרַע רֹאשׁ הַלֶּפֶת בְּתוֹךְ הַגְּבוּל שֶׁמָּא יִמַּלְאֵהוּ. יוֹתֵר עַל זֶה לֹא יִזְרַע׃

יג וְאָסוּר לִזְרֹעַ בַּעֲרוּגָה מִינֵי זְרָעִים בְּעִנְיָן זֶה מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִרְאִין כִּלְאַיִם. אֲבָל מִינֵי יְרָקוֹת הוֹאִיל וְאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לִזְרֹעַ מֵהֶן אֶלָּא מְעַט מְעַט חֲרֵי זֶה מֻתָּר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

יד גְּבוּל שֶׁהָיָה גָּבוֹהַּ טֶפַח וְזָרְעוּ בּוֹ מִינִין הַרְבֵּה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וְנִתְמַעֵט מִטֶּפַח מֵאַחַר שֶׁנִּזְרַע בּוֹ כָּשֵׁר שֶׁהָיָה כָּשֵׁר מִתְּחִלָּתוֹ׃

טו הָרוֹצֶה לְמַלְאוֹת כָּל גִּנָּתוֹ מִינֵי יְרָקוֹת רַבִּים וְלֹא יַרְחִיק בֵּינֵיהֶם עוֹשֶׂה כָּל הַגִּנָּה עֲרוּגוֹת מְרֻבָּעוֹת אַפִּלּוּ שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה. וְעוֹשֶׂה בְּכָל עֲרוּגָה חֲמִשָּׁה עִגּוּלִין. אַרְבָּעָה בְּאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. וְזוֹרֵעַ מִין בְּכָל עִגּוּל וְזוֹרֵעַ אַרְבָּעָה מִינִים אֲחֵרִים בְּאַרְבָּעָה קַרְנוֹת עֲרוּגָה. נִמְצְאוּ תִּשְׁעָה מִינִין בְּכָל עֲרוּגָה וְהֵן נִרְאִין מֻבְדָּלִין זֶה מִזֶּה וְאֵינוֹ מַפְסִיד אֶלָּא מַה שֶּׁבֵּין הָעִגּוּלִין בִּלְבַד שֶׁהוּא מַנִּיחוֹ חָרֵב כְּדֵי שֶׁיֵּרָאוּ הָעִגּוּלִין מֻבְדָּלִין מִן הַקְּרָנוֹת וּמֻבְדָּלִין זֶה מִזֶּה. וְאִם רָצָה שֶׁלֹּא יַפְסִיד כְּלוּם אִם הָיוּ הָעִגּוּלִין זְרוּעִים שְׁתֵּי זוֹרֵעַ מַה שֶּׁבֵּינֵיהֶן עֵרֶב וְאִם הָיוּ זְרוּעִין עֵרֶב זוֹרֵעַ מַה שֶּׁבֵּינֵיהֶן שְׁתֵּי כְּדֵי שֶׁיֵּרָאוּ מֻבְדָּלִין:

טז מִכָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים נִתְבָּאֵר לְךָ שֶׁבִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ בֵּין שְׁנֵי הַמִּינִין הַרְחָקָה הָרְאוּיָה לָהֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִינָקוּ זֶה מִזֶּה אֵין חוֹשְׁשִׁין לְמַרְאִית הָעַיִן כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּבִזְמַן שֶׁיֵּרָאוּ מֻבְדָּלִים זֶה מִזֶּה אֵין חוֹשְׁשִׁים לִינִיקָתָן אֲפִלּוּ הֵן זֶה בְּצַד זֶה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר עַתָּה:

פרק ה

א הַזּוֹרֵעַ שְׁנֵי מִינֵי תְּבוּאָה אוֹ שְׁנֵי מִינֵי יְרָקוֹת עִם זֶרַע הַכֶּרֶם חֲרֵי זֶה לוֹקֶה שְׁתַּיִם. אַחַת מִשּׁוּם (ויקרא יט יט) "שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם" וְאַחַת מִשּׁוּם (דברים כב ט) "לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם":

ב וְאֵינוֹ לוֹקֶה מִשּׁוּם זוֹרֵעַ כִּלְאֵי הַכֶּרֶם עַד שֶׁיִּזְרַע בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְחַרְצָן בְּמַפֹּלֶת יָד. וְכֵן אִם חִפָּה אוֹתָם בְּעָפָר לוֹקֶה. וְכֵן אִם זָרַע שְׁנֵי מִינֵי יָרָק וְחַרְצָן אוֹ זֶרַע אֶחָד יָרָק וְזֶרַע אֶחָד מִין תְּבוּאָה וְחַרְצָן בְּמַפֹּלֶת יָד חֲרֵי זֶה לוֹקֶה:

ג וְאֵינוֹ חַיָּב מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא עַל קַנְבּוֹס וְלוּף וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מִזְּרָעִים שֶׁנִּגְמָרִים עִם תְּבוּאַת הַכֶּרֶם אֲבָל שְׁאָר הַזְּרָעִים אֲסוּרִים מִדִּבְרֵיהֶם. וְכֵן אָסוּר מִדִּבְרֵיהֶם לִזְרֹעַ כִּלְאֵי הַכֶּרֶם בְּחוּצָה לָאָרֶץ:

ד וְלָמָּה אָסְרוּ כִּלְאֵי הַכֶּרֶם [בְּחוּצָה לָאָרֶץ וְלֹא אָסְרוּ כִּלְאֵי זְרָעִים] מִפְּנֵי שֶׁכִּלְאֵי הַכֶּרֶם חֲמוּרִין הֵם שֶׁאִם נִזְרְעוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חֲרֵי הֵן אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה וְכֵינָן שֶׁהֵן אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה בָּאָרֶץ אָסְרוּ לְזָרְעָן בְּחוּצָה לָאָרֶץ:

ה וְאֵין עוֹדְרִין עִם הַנָּכְרִי בְּכִלְאֵי הַכֶּרֶם אֲבָל עוֹקְרִין עִמּוֹ כְּדֵי לְמַעֵט הַתִּפְלָה:

ו אֵין אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאֵי הַכֶּרֶם אֶלָּא מִינֵי תְּבוּאָה וּמִינֵי יְרָקוֹת בִּלְבַד. אֲבָל שְׁאָר מִינֵי זְרָעִים מֻתָּר לְזָרְעָם בְּכֶרֶם וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שְׁאָר אִילָנוֹת:

ז אָסוּר לִזְרֹעַ יָרָקוֹת אוֹ תְּבוּאָה בְּצַד הַגְּפָנִים אוֹ לְתַּע גֶּפֶן בְּצַד הַיָּרָק אוֹ תְּבוּאָה. וְאִם עָשָׂה כֵּן אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה חֲרֵי זֶה קֹדֶשׁ וְנֶאֱסְרוּ שְׁנֵיהֶם בַּהֲנָאָה הַיָּרָק אוֹ הַתְּבוּאָה אוֹ הַגְּפָנִים. וְשׁוֹרְפִין אֶת שְׁנֵיהֶן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ט) "פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְלֵאָה הַזֶּרַע". וַאֲפִלּוּ הַקַּשׁ שֶׁל תְּבוּאָה וְהָעֲצִים שֶׁל גְּפָנִים הָאֲלוּ אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה וְשׁוֹרְפִין אוֹתָם וְלֹא יַסִּיק בָּהֶן תַּנּוּר וְכִירַיִם וְלֹא יְבַשֵּׁל בָּהֶם בְּעֵת שְׂרֵפָתָן:

ח אֶחָד הַנּוֹטֵעַ וְאֶחָד הַמַּקְיֵם כֵּיצַד שָׂרָאָה כִּלְאַיִם צָמְחוּ בְּכַרְמוֹ וְהִנִּיחָם חֲרֵי זֶה קֹדֶשׁ. וְאֵין אָדָם מְקַדֵּשׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. לְפִיכָךְ הַמְסַכֵּךְ גַּפְנוֹ עַל גַּבֵּי תְּבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ קֹדֶשׁ גַּפְנוֹ וְלֹא נִתְקַדְּשָׁה הַתְּבוּאָה. סִכֵּךְ גֶּפֶן חֲבֵרוֹ עַל תְּבוּאָתוֹ קֹדֶשׁ תְּבוּאָה וְלֹא קֹדֶשׁ גֶּפֶן חֲבֵרוֹ. סִכֵּךְ גֶּפֶן חֲבֵרוֹ עַל תְּבוּאַת חֲבֵרוֹ לֹא קֹדֶשׁ אֶחָד מֵהֶן. וּמִפְּנֵי זֶה הַזּוֹרֵעַ כַּרְמוֹ בַּשְּׁבִיעִית לֹא קֹדֶשׁ:

ט הָרוֹאֶה כִּלְאַיִם בְּכֶרֶם חֲבֵרוֹ וְקִיְּמָן חֲרֵי זֶה הָרוֹאֶה אָסוּר בַּהֲנָיָתָן וְכָל אָדָם מֻתָּרִין בָּהֶן. וְאִלּוּ קִיְּמָן בַּעַל הַכֶּרֶם הָיָה מְקֻדָּשׁ אוֹתָן לְכָל אָדָם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

י הָאַנָּס שֶׁזָּרַע כִּלְאַיִם בְּכֶרֶם חֲבֵרוֹ אִם נִשְׁתַּקְּעוּ הַבָּעָלִים אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְיָאֲשׁוּ חֲרֵי זֶה קֹדֶשׁ מִן הַתּוֹרָה. וְאִם לֹא נִשְׁתַּקְּעוּ הַבָּעָלִים אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ אֵינוֹ מְקֻדָּשׁ אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים:

יא הָרוּחַ שֶׁעָקְרָה פְּאֵרוֹת הַגֶּפֶן וְשִׁלְחָה אוֹתָן עַל הַתְּבוּאָה יִגְדֹּד אוֹתָן מִיָּד. וְאִם אֵרְעוּ אֹנֶס וְלֹא סִלְקָן חֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין וְלֹא נִתְקַדְּשׁוּ:

יב אַנָּס שֶׁזָּרַע הַכֶּרֶם כְּשֶׁיָּצָא הָאַנָּס יִקְצֹר הַזֶּרַע מִיָּד וַאֲפִלּוּ בְּחֵלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד. וְאִם לֹא מָצָא פּוֹעֲלִין יוֹסִיף לָהֶן עַד שְׁלִישׁ בִּשְׂכָרָן. בִּקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מִכֵּן אוֹ שֶׁלֹּא מָצָא פּוֹעֲלִים חֲרֵי זֶה מְבַקֵּשׁ בְּנַחַת וְקוֹצֵר. וְאִם נִשְׁתַּהֶא הַזֶּרַע עַד שֶׁהִגִּיעַ לְעוֹנַת שֶׁיְּקֻדַּשׁ חֲרֵי זֶה יְקֻדַּשׁ וְיֶאֱסְרוּ שְׁנֵיהֶם:

יג מֵאֵימָתַי תְּבוּאָה אוֹ יָרָק מִתְקַדְּשִׁין מִשֶּׁיַּשְׁרִישׁוּ. עֲנָבִים מִשֶּׁיַּעֲשׂוּ כְּפוֹל הַלָּבָן. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ט) "הַמְלֵאָה הַזֶּרַע וּתְבוּאַת הַכֶּרֶם" עַד שֶׁיִּזְרַע זֶה וְיִהְיֶה זֶה תְּבוּאָה. אֲבָל תְּבוּאָה שֶׁיִּבְּשָׁה כָּל צָרְכָּהּ וַעֲנָבִים שֶׁבָּשְׁלוּ כָּל צָרְכָּן אֵינָן מִתְקַדְּשׁוֹת. [כֵּיצַד. תְּבוּאָה שֶׁיִּבְּשָׁה כָּל צָרְכָּהּ וּבָא וְנָטַע גֶּפֶן בְּתוֹכָהּ וְכֵן עֲנָבִים שֶׁבָּשְׁלוּ כָּל צָרְכָּן וְזָרַע תְּבוּאָה אוֹ יָרָק בְּצִדָּן אַף עַל פִּי שֶׁזֶּה אָסוּר אֵינָן מִתְקַדְּשׁוֹת]:

יד כֻּרֵּם שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ עֲנָבָיו לְהִיוֹת כְּפוֹל הַלָּבָן אֶלָּא עֲדַיִן הֵן בֹּסֶר וְזֶרַע בְּתוֹכוֹ יָרָק אוֹ תְּבוּאָה וְהִשְׁרִישׁוּ חֲרֵי זֶה לֹא קִדֵּשׁ. וְאַף עַל פִּי כֵן קוֹנְסִין אוֹתוֹ וְאוֹסְרִין הַזֶּרַע. אֲבָל הַבֹּסֶר מֻתָּר וְאִם עָקַר הַזֶּרַע קֹדֶם שֶׁיֵּעָשׂוּ הָעֲנָבִים כְּפוֹל הַלָּבָן חֲרֵי זֶה מֻתָּר בַּהֲנָיָה. מִקְצָתָן נַעֲשׂוּ כְּפוֹל הַלָּבָן וּמִקְצָתָן לֹא נַעֲשׂוּ. אֶת שֶׁנַּעֲשׂוּ נִתְקַדְּשׁוּ וְאֶת שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ מֻתָּרִין׃

טו עֲנָבִים שֶׁנַּעֲשׂוּ כְּפוֹל הַלָּבָן וְזֶרַע בְּצִדָּן תְּבוּאָה אוֹ מִינֵי יְרָקוֹת וְלָקַט הַזֶּרַע קֹדֶם שֶׁיִּשְׁרִישׁ חֲרֵי זֶה מֻתָּר בַּהֲנָאָה וְאִם הִשְׁרִישׁ אָסוּר׃

טז גֶּפֶן שֶׁיִּבְּשׁוּ הָעֲלִין שֶׁלָּהּ וְנִפְלוּ כְּדֶרֶךְ שֶׁתִּיבַּשׁ הַגֶּפֶן בִּימֵי הַקֹּר אָסוּר לִזְרֹעַ בְּצִדָּהּ יָרָק אוֹ תְּבוּאָה וְאִם זָרַע לֹא קָדָשׁוּ. וְכֵן הַזּוֹרֵעַ בְּעָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב הַמַּנָּח בַּכֶּרֶם לֹא קִדֵּשׁ וּמַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. אֲבָל עָצִיץ נָקוּב חֲרֵי הוּא כְּאָרֶץ׃

יז הָיָה עוֹבֵר בַּכֶּרֶם וְנָפְלוּ מִמֶּנּוּ זְרָעִים אוֹ שֶׁיָּצְאוּ עִם הַזְּבָלִים אוֹ עִם הַמַּיִם אוֹ שֶׁהָיָה זוֹרֵעַ אוֹ זוֹרֶה בְּשָׂדֶה לָבָן וּסְעָרָתוּ הָרוּחַ לַאֲחוֹרָיו וְנָפְלוּ הַזְּרָעִים בַּכֶּרֶם וְצָמְחוּ חֲרֵי זֶה לֹא נִתְקַדֵּשׁ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ט) ״אֲשֶׁר תִּזְרָע״ וְזֶה לֹא זָרַע. וְחַיָּב לַעֲקֹר כְּשֶׁיִּרְאֶה. וְאִם קִיְּמָן חֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ. סְעָרָתוּ הָרוּחַ לְפָנָיו וְרוֹאֶה הַזְּרָעִים שֶׁנָּפְלוּ לַכֶּרֶם חֲרֵי זֶה כְּזוֹרֵעַ. וְכֵיצַד יַעֲשֶׂה. אִם צָמְחוּ הָעֲשָׂבִים יַהַפְכֶם בְּמַחֲרֵשָׁה וְדָיוֹ. וְאִם מְצָאָן שֶׁנַּעֲשׂוּ אֲבִיב יְנַפֵּץ אוֹתוֹ אֲבִיב כְּדֵי לְהַשְׁחִיתוֹ שֶׁהַכֹּל אָסוּר בַּהֲנָאָה. וְאִם מְצָאָהּ שֶׁנַּעֲשֵׂית דָּגָן חֲרֵי זוֹ תִּשָּׂרֵף. וְאִם רָאָה אוֹתָן וְקִיְּמָן חֲרֵי אִלּוּ יִשָּׂרְפוּ עִם הַגְּפָנִים הַסְּמוּכוֹת לָהֶן׃

יח הָרוֹאֶה בַּכֶּרֶם עֹשֶׂב שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ בְּנֵי אָדָם לְזָרְעוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ לִבְהֵמָה אוֹ לִרְפוּאָה חֲרֵי זֶה לֹא קִדֵּשׁ. עַד שֶׁיְּקַיֵּם דָּבָר שֶׁכָּמוֹהוּ מְקַיְּמִין רֹב הָעָם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. כֵּיצַד. הַמְקַיֵּם קוֹצִים בַּכֶּרֶם בַּעֲרָב שָׁרוֹצִים בַּקּוֹצִים לְגָמַלֵּיהֶם חֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ׃

יט הָאֹרוּס וְהַקִּיסוֹס וְשׁוֹשַׁנַּת הַמֶּלֶךְ וּשְׁאָר מִינֵי זְרָעִים אֵינָן כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם. הַקַּנְבּוֹס וְהַקַּנְרָס וְצֶמֶר גֶּפֶן חֲרֵי הֵן כִּשְׁאָר מִינֵי יְרָקוֹת וּמְקֻדָּשִׁים בַּכֶּרֶם. וְכֵן כָּל מִינֵי דְּשָׁאִים שֶׁעוֹלִין מֵאֲלֵיהֶן בַּשָּׂדֶה חֲרֵי הֵן מְקֻדָּשִׁין בַּכֶּרֶם. וּפוֹל הַמִּצְרִי מִין זְרָעִים הוּא וְאֵינוֹ מְקֻדָּשׁ. הַקָּנִים וְהַגֶּרֶד וְהָאֲטָדִין מִינֵי אִילָן הֵן וְאֵינָן כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם׃

כ זֶה הַכְּלָל כָּל הַמּוֹצִיא עָלִין מֵעִקָּרוֹ חֲרֵי זֶה יָרָק וְכָל שֶׁאֵינוֹ מוֹצִיא עָלִין חֲרֵי זֶה אִילָן. וְהַצָּלָף אִילָן לְכָל דָּבָר׃

כא הָרוֹאֶה יָרָק בַּכֶּרֶם וְאָמַר כְּשֶׁאֹגִיעַ לוֹ אֶלְקְטֶנּוּ מַתָּר. הִגִּיעַ לוֹ וְעָבַר מֵעָלָיו וְאָמַר כְּשֶׁאֶחֱזֹר לוֹ אֶלְקְטֶנּוּ אִם שָׁהָה עַד שֶׁהוֹסִיף אֶחָד מִמַּאתַיִם חֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ׃

כב וְכֵיצַד מְשַׁעֲרִין שִׁעוּר זֶה. רוֹאִין אִם נֶחְתַּךְ יָרָק זֶה אוֹ מִין תְּבוּאָה זֶה מִן הָאָרֶץ בְּכַמָּה זְמַן יִיבַשׁ. הַגַּע בְּעַצְמְךָ שֶׁייִבַּשׁ עַד שֶׁלֹּא תִּשָּׁאֵר בּוֹ לֵחָה בְּמַאָה שָׁעָה. אִם נִשְׁתַּהָה בָּאָרֶץ מִשֶּׁהִגִּיעַ לוֹ חֲצִי שָׁעָה חֲרֵי הוֹסִיף בְּמַאתַיִם לְאֶסוֹר. וְאִם שָׁהָה פָּחוֹת מֵחֲצִי שָׁעָה מֻתָּר׃

כג אָסוּר לַעֲבֹר בְּעָצִיץ נָקוּב שֶׁזָּרוּעַ בּוֹ יָרָק בְּתוֹךְ הַכֶּרֶם. וְאִם הִנִּיחוֹ תַּחַת הַגֶּפֶן וְנִשְׁתַּהָה שָׁם בָּאָרֶץ כְּדֵי לְהוֹסִיף אֶחָד מִמַּאתַיִם חֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ׃

כד בָּצָל שֶׁנִּטָּעוּ בַּכֶּרֶם וְאַחַר כָּךְ נֶעֱקַר הַכֶּרֶם וְאַחַר כָּךְ צָמְחוּ בְּצָלִים מִן הָעֵקֶר הַנְּטוּעִ אַף עַל פִּי שֶׁרַבּוּ הַגְּדוּלִים עַל עִקָּרוֹ בְּמַאתַיִם חֲרֵי אוֹתוֹ הָעֵקֶר בְּאִסּוּרוֹ שֶׁאֵין גְּדוּלֵי הֶתֵּר מַעֲלִין אֶת הָעֵקֶר הָאָסוּר׃

פרק ו

א הַזּוֹרֵעַ יָרָק אוֹ תְּבוּאָה בַּכֶּרֶם אוֹ הַמְקַיְּמוֹ עַד שֶׁהוֹסִיף בְּמַאתַיִם חֲרֵי זֶה מְקֻדָּשׁ מִן הַגְּפָנִים שֶׁסְּבִיבוֹתָיו שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לְכָל רוּחַ. עֲגָלוֹת וְלֹא מְרֻבָּעוֹת. וְרוֹאִין כָּל הָעִגּוּל שֶׁרָחְבּוֹ שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה כְּאִלּוּ הוּא כֻּלּוֹ מָלֵא יָרָק. וְכָל גֶּפֶן שֶׁתִּהְיֶה בְּתוֹךְ עִגּוּל זֶה נִתְקַדְּשָׁה עִם הַיָּרָק וְכָל שֶׁחוּץ לָעִגּוּל אֵינָן מִתְקַדְּשׁוֹת׃

ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיָה בֵּין שׁוּפְתֵי הָעִגּוּל הַזֶּה וּבֵין שׁוּרוֹת הַגְּפָנִים שֶׁחוּצָה לוֹ יוֹתֵר עַל אַרְבַּע אַמּוֹת. אֲבָל אִם הָיָה בֵּינֵיהֶם אַרְבַּע אַמּוֹת מְצֻמְצָמוֹת אוֹ פָּחוֹת רוֹאִין אֶת הָעִגּוּל כְּאִלּוּ הִגִּיעַ לַשּׁוּרָה הַסְּמוּכָה לוֹ וּכְאִלּוּ רֹחַב הָעִגּוּל אַרְבָּעִים אַמָּה וְרוֹאִין כָּל גֶּפֶן שֶׁתִּפֹּל בְּתוֹךְ עִגּוּל זֶה שֶׁל אַרְבָּעִים אַמָּה חֲרֵי הִיא מִתְקַדֶּשֶׁת׃

ג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּזוֹרֵעַ אוֹ מְקַיֵּם תּוֹךְ הַכֶּרֶם. אֲבָל הַזּוֹרֵעַ חוּץ לַכֶּרֶם וְסָמוּךְ לוֹ חֲרֵי זֶה מְקֻדָּשׁ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל גְּפָנִים הַסְּמוּכוֹת לַזֶּרַע בְּאֹרֶךְ כָּל הַזֶּרַע וְיֶתֶר אַרְבַּע אַמּוֹת חוּץ לַזֶּרַע וּמִתְקַדֵּשׁ מִן הַזֶּרַע רֹחַב אַרְבַּע אַמּוֹת בְּאֹרֶךְ כָּל הַשּׁוּרָה שֶׁל כֶּרֶם. וְאִם זָרַע בְּצַד גֶּפֶן יְחִידִית אֵינוֹ מְקֻדָּשׁ מִן הַזֶּרַע אֶלָּא שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ׃

ד יַלְדָּה פָּחוֹת מִשֵּׁשׁ אֵינָהּ מְקַדֶּשֶׁת אֶת הַזְּרָעִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּשְׁתֵּים כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצְאָה זָנָב. אֲבָל אִם הָיָה כָּל הַכֶּרֶם כֵּן חֲרֵי זֶה מְקֻדָּשׁ׃

ה שְׁתֵּי גִּנּוֹת זוֹ עַל גַּב זוֹ הַתַּחְתּוֹנָה עֲשׂוּיָה כֵּרֵם זוֹרֵעַ אֶת הָעֶלְיוֹנָה עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לַאֲוִיר עֲשָׂרָה טְפָחִים קָרוֹב לַכֵּרֶם. שֶׁאֲוִיר עֲשָׂרָה טְפָחִים סָמוּךְ לַכֵּרֶם אוֹ לְגֶפֶן יְחִידִית אָסוּר לִזְרֹעַ בּוֹ זְרָעִים. וְאִם הָיְתָה הָעֶלְיוֹנָה עֲשׂוּיָה כֵּרֶם חֵרֵי זֶה זוֹרֵעַ אֶת הַתַּחְתּוֹנָה עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְמַטָּה מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים מֵעִקַּר הַגְּפָנִים׃

ו מִי שֶׁהָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה יָרָק אוֹ תְּבוּאָה וְנִמְלַךְ לִטַּע בָּהּ גְּפָנִים הוֹפֵךְ אֶת הַזְּרָעִים בְּמַחְרֵשָׁה וַאֲחַר כָּךְ נוֹטֵעַ וְלֹא יִטַּע וַאֲחַר כָּךְ יַהֲפֹךְ. הָיְתָה נְטוּעָה גְּפָנִים וְנִמְלַךְ לִזְרֹעַ בָּהּ זְרָעִים מְשָׁרֵשׁ אֶת הַגְּפָנִים וַאֲחַר כָּךְ זוֹרֵעַ אֶת הַזְּרָעִים. וְאִם רָצָה לָקֹץ אֶת הַגְּפָנִים עַד שֶׁלֹּא יְשָׁאֵר מֵהֶן אֶלָּא פָּחוֹת מִטֶּפַח סָמוּךְ לָאָרֶץ חֵרֵי זֶה מֻתָּר לִזְרֹעַ וַאֲחַר כָּךְ יַחֲזֹר וִישָׁרֵשׁ אֶת הַנִּשְׁאָר בָּאָרֶץ מִן הַגְּפָנִים׃

ז הַמַּבְרִיךְ אֶת הַגֶּפֶן בָּאָרֶץ אֲפִלּוּ הִבְרִיכָהּ בְּתוֹךְ הַדְּלַעַת שֶׁיָּבְשָׁה וְנַעֲשֵׂית כְּסִילוֹן אוֹ בְּתוֹךְ סִילוֹן שֶׁל חֶרֶשׂ אִם הָיָה הֶעָפָר עַל גַּבָּהּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים אוֹ יוֹתֵר חֵרֵי זֶה מֻתָּר לִזְרֹעַ עַל גַּבָּהּ. וְאִם הָיָה עַל גַּבָּהּ פָּחוֹת מִזֶּה אָסוּר לִזְרֹעַ עַל גַּבָּהּ וּמֻתָּר לִזְרֹעַ בְּצִדָּהּ׃

ח הִבְרִיכָהּ בַּסֶּלַע אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָפָר עַל גַּבָּהּ אֶלָּא שָׁלֹשׁ אֲצְבָעוֹת מֻתָּר לְהָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁאֵין עִקַּר הַגֶּפֶן נִרְאֶה. אֲבָל אִם נִרְאֶה צָרִיךְ לְהַרְחִיק שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ וַאֲחַר כָּךְ יִזְרַע כְּמוֹ שֶׁמַּרְחִיק מִכָּל גֶּפֶן יְחִידִית שֶׁלֹּא הֻבְרְכָה כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר׃

ט הַמַּבְרִיךְ שָׁלֹשׁ גְּפָנִים וְעִקָּרֵיהֶם נִרְאִין. אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנָה חֵרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין לִשְׁאָר גְּפָנִים הָעוֹמְדוֹת וּכְאִלּוּ לֹא הִבְרִיכָן. וְאִם לָאו אֵינָם מִצְטָרְפוֹת׃

י הָיוּ פָּחוֹת מִשָּׁלֹשׁ אֵין מִצְטָרְפִין אֶלָּא מַרְחִיק מֵהֶן שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ וְזוֹרֵעַ׃

יא כָּל הַזּוֹרֵעַ תַּחַת הַשָּׂרִיגִים וְהֶעָלִין הַיּוֹצְאִין מִן הַגֶּפֶן חֵרֵי זֶה קִדֵּשׁ וְאַף עַל פִּי שֶׁהַזֶּרַע רָחוֹק מֵעִקַּר הַגֶּפֶן כַּמָּה אַמּוֹת׃

יב הִדְלָה אֶת הַגֶּפֶן עַל מְקֻצָּת אַפִּיפְיָרוֹת לֹא יִזְרַע תַּחַת מוֹתַר הָאַפִּיפְיָרוֹת. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין עֲלֵיהֶן לֹא עָלִין וְלֹא שָׂרִיגִים. וְאִם זָרַע הוֹאִיל וְאֵין הַזֶּרַע תַּחַת סְכַךְ הַגֶּפֶן חֵרֵי זֶה מֻתָּר. וְכֵן אִם הִדְלָה הַגֶּפֶן עַל מְקֻצַּת בַּדֵּי אִילָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת כְּגוֹן הָאֶרֶז וְהַבְּרוֹשׁ. אֲבָל אִם הִדְלָה עַל מְקֻצַּת אִילָן מַאֲכָל חֵרֵי זֶה מֻתָּר לִזְרֹעַ תַּחַת בַּדֵּי הָאִילָן שֶׁלֹּא נִמְשְׁכוּ עֲלֵיהֶן שָׂרִיגֵי הַגֶּפֶן שֶׁאֵין אָדָם מְבַשֵּׁל אִילָן מַאֲכָל וְעוֹשֶׂה אַפִּיפְיָרוֹת לְגֶפֶן. וְאִם נִמְשְׁכוּ הַשָּׂרִיגִים אַחַר שֶׁזָּרַע וְסָכְכוּ עַל הַזֶּרַע חֵרֵי זֶה מַחֲזִירָם לְמָקוֹם אַחֵר׃

יג הַזּוֹרֵעַ תַּחַת מוֹתַר הָאַפִּיפְיָרוֹת אוֹ תַּחַת מוֹתַר אִילָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְנִמְשְׁכוּ שָׂרִיגֵי הַגֶּפֶן וְסָכְכוּ עַל הַזְּרָעִים חֵרֵי זֶה אָסוּר לְקַיְּמוֹ אוֹ לְהַחֲזִיר הַשָּׂרִיגִים אֶלָּא כְּיַצַּד עוֹשֶׂה. עוֹקֵר הַזֶּרַע׃

יד קָנִים הַיּוֹצְאִין מִן הֶעָרִיס וְחָס עֲלֵיהֶן לְפָסְקָן כְּדֵי שֶׁלֹּא יַשְׁחִית הָאַפִּיפְיָרוֹת חֵרֵי זֶה מֻתָּר לִזְרֹעַ תַּחְתֵּיהֶן. וְאִם הִנִּיחָם כְּדֵי שֶׁיְּהַלְּכוּ עֲלֵיהֶן הַשָּׂרִיגִים וְהֶעָלִין הַיּוֹצְאִין חֵרֵי זֶה אָסוּר לִזְרֹעַ תַּחְתֵּיהֶן׃

טו פֶּרַח הַיּוֹצֵא מִן הֶעָרִיס אוֹ מִן הַדָּלִית רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ מִשְׁקֶלֶת תְּלוּיָה בּוֹ עַד הָאָרֶץ וְאָסוּר לִזְרֹעַ תַּחְתָּיו. וְכֵן הַמּוֹתַח זְמוֹרָה מֵאִילָן לְאִילָן אָסוּר לִזְרֹעַ תַּחְתֶּיהָ׃

טז קֶשֶׁר חֶבֶל אוֹ גֶּמִי בִּזְמוֹרָה וְקֶשֶׁר הָרֹאשׁ אֶחָד בְּאִילָן חֵרֵי זֶה מֻתָּר לִזְרֹעַ תַּחַת הַחֶבֶל. וְאִם מָתַח חֶבֶל זֶה כְּדֵי שֶׁיְּהַלְּכוּ עָלָיו הַשָּׂרִיגִים וְהֶעָלִים חֵרֵי הוּא כְּאַפִּיפְיָרוֹת וְאָסוּר לִזְרֹעַ תַּחְתָּיו׃

פרק ז

א הַבָּא לִזְרֹעַ בְּצַד הַכֶּרֶם מַרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעִקְּרֵי הַגְּפָנִים וְזוֹרֵעַ. וְאִם גֶּפֶן יְחִידִית הִיא מַרְחִיק מִמֶּנָּה שִׁשָּׁה טְפָחִים וְזוֹרֵעַ. הָיְתָה שׁוּרָה אַחַת שֶׁל גְּפָנִים זוֹ בְּצַד זוֹ אֲפִלּוּ הֵן מֵאָה אֵין זֶה כֶּרֶם אֶלָּא כְּגֶפֶן יְחִידִית וּמַרְחִיק מִן הַשּׁוּרָה שִׁשָּׁה טְפָחִים וְזוֹרֵעַ. הָיוּ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת חֵרֵי אֵלּוּ כֶּרֶם וְצָרִיךְ לְהַרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת מִכָּל צַד וַאֲחַר כָּךְ יִזְרַע׃

ב וְכַמָּה יִהְיֶה בְּכָל שׁוּרָה שָׁלֹשׁ גְּפָנִים אוֹ יוֹתֵר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁהָיָה בֵּין כָּל גֶּפֶן וְגֶפֶן מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנָה אַמּוֹת. אֲבָל אִם הָיָה בֵּין שְׁתֵּי הַשּׁוּרוֹת שְׁמוֹנָה אַמּוֹת חוּץ מִמְּקוֹם הַגְּפָנִים עַצְמָן חֵרֵי אֵלּוּ כְּמֻבְדָּלוֹת זוֹ מִזּוֹ וְאֵינָן כֶּרֶם אֶחָד וְאֵינוֹ מַרְחִיק אֶלָּא שִׁשָּׁה טְפָחִים מִכָּל שׁוּרָה. וְכֵן אִם הָיָה בֵּינֵיהֶן פָּחוֹת מֵאַרְבַּע חֵרֵי אֵלּוּ כְּגֶפֶן אַחַת וּמַרְחִיק שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ׃

ג הָיוּ שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶן פָּחוֹת מֵאַרְבַּע הֲרֵי אֵלּוּ כֻּלָּם וְרוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיּוֹת כְּאִלּוּ אֵינָם. וְכֵן אִם הָיוּ שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת וּבֵין כָּל שׁוּרָה וְשׁוּרָה שְׁמוֹנָה אַמּוֹת אוֹ יוֹתֵר הֲרֵי זֶה זוֹרֵעַ בֵּין הַשּׁוּרוֹת׃

ד לְפִיכָךְ הַנּוֹטֵעַ אֶת כַּרְמוֹ מִתְּחִלָּה וְהִרְחִיק בֵּין כָּל שׁוּרָה וְשׁוּרָה שְׁמוֹנָה אַמּוֹת מֵאֵת לְהָבִיא זֶרַע בְּתוֹכוֹ. וּמַרְחִיק מִכָּל שׁוּרָה שִׁשָּׁה טְפָחִים בִּלְבַד. אֲבָל אִם זָרַע חוּצָה לוֹ צָרִיךְ לְהַרְחִיק מִשּׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַרְבַּע אַמּוֹת כִּשְׁאָר הַכְּרָמִים וְאֵין דִּין בֵּין הַשּׁוּרוֹת שֶׁל זֶה הַכֶּרֶם כְּכֶרֶם שֶׁחָרַב בְּאֶמְצָעוֹ שֶׁהֲרֵי מִתְּחִלָּה נְטָעָן מְרֻחָקִין׃

ה הָיְתָה בְּשָׂדֶה זוֹ שׁוּרָה אַחַת שֶׁל גְּפָנִים וּבְשָׂדֶה חֲבֵרוֹ שׁוּרָה אַחֶרֶת כְּנֶגְדָּהּ קְרוֹבָה לָהּ. אַף עַל פִּי שֶׁמַּפְסִיק בֵּינֵיהֶן דֶּרֶךְ הַיָּחִיד אוֹ דֶּרֶךְ הָרַבִּים אוֹ גֶּדֶר שֶׁהוּא נָמוּךְ מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפוֹת לִהְיוֹת שְׁתֵּיהֶן כֶּרֶם וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה בֵּינֵיהֶן פָּחוֹת מִשְּׁמוֹנָה׃

ו נָטַע שׁוּרָה אַחַת בָּאָרֶץ וְשׁוּרָה אַחַת בְּמַדְרֵגָה. אִם גְּבוֹהָה הַמַּדְרֵגָה מִן הָאָרֶץ עֲשָׂרָה טְפָחִים אֵינָם מִצְטָרְפִין. פָּחוֹת מִכֵּן מִצְטָרְפִין׃

ז הַנּוֹטֵעַ חָמֵשׁ גְּפָנִים שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵאת זָנָב הֲרֵי זֶה נִקְרָא כֶּרֶם קָטָן וְצָרִיךְ לְהַרְחִיק מֵהֶן אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל רוּחַ. אֲבָל אִם נְטָעָן שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת בָּאֶמְצַע אוֹ שָׁלֹשׁ בְּשׁוּרָה זוֹ וּשְׁתַּיִם כְּנֶגְדָּן בְּשׁוּרָה שְׁנִיָּה אֵינָם כֶּרֶם וְאֵינוֹ מַרְחִיק מֵהֶן אֶלָּא שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ׃

ח כֶּרֶם שֶׁחָרַב אִם יֵשׁ בּוֹ לְלַקֵּט עֶשֶׂר גְּפָנִים לְכָל בֵּית סְאָה וְיִהְיוּ נְטוּעוֹת שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצְאָה זָנָב. אוֹ יֵשׁ בּוֹ לְכַוֵּן שָׁלֹשׁ כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ הֲרֵי זֶה נִקְרָא כֶּרֶם דַּל וְאָסוּר לִזְרֹעַ בְּכֵלּוֹ׃

ט כֶּרֶם שֶׁאֵינוֹ נָטוּעַ שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת אֶלָּא מְעֹרָבָב. אִם יֵשׁ בּוֹ לְכַוֵּן שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ הֲרֵי זֶה כֶּרֶם וְאִם לָאו אֵינוֹ כֶּרֶם. אֶלָּא דַּיּוֹ לְהַרְחִיק שִׁשָּׁה טְפָחִים מִכָּל גֶּפֶן וְגֶפֶן וְזוֹרֵעַ׃

י הָיוּ הָעֲקָרִים מְכֻוָּנִין וְהַנּוֹף אֵינוֹ מְכֻוָּן הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. הַנּוֹף מְכֻוָּן וְהָעֲקָר אֵינוֹ מְכֻוָּן אֵינוֹ כֶּרֶם. הָיוּ דַּקּוֹת וְאֵינָן מְכֻוָּנוֹת הֶעֱבוּ וַהֲרֵי הֵן מְכֻוָּנוֹת הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. כֵּיצַד הוּא יוֹדֵעַ אִם הֵן מְכֻוָּנוֹת. מֵבִיא חוּט הַמִּדָּה וּמוֹתֵחַ מִזּוֹ לְזוֹ׃

יא כֶּרֶם שֶׁחָרַב בְּאֶמְצָעוֹ וְנִשְׁאָר שָׁלֵם מִכָּל סְבִיבָיו. אִם יֵשׁ בַּקָּרַחַת שֶׁבְּאֶמְצָעוֹ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה הֲרֵי זֶה מַרְחִיק מֵעִקְרֵי הַגְּפָנִים אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל רוּחַ וְזוֹרֵעַ בְּאֶמְצַע הַקָּרַחַת. וְאִם אֵין בָּהּ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה הֲרֵי זֶה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. וְאִם הֵבִיא הוֹאִיל וְהִרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל רוּחַ מִן הַגְּפָנִים שֶׁל כֶּרֶם הֲרֵי זֶה לֹא קִדֵּשׁ׃

יב וְכֵן מָקוֹם שֶׁנִּשְׁאַר פָּנוּי בְּלֹא גְּפָנִים בֵּין סוֹף הַכֶּרֶם וּבֵין הַגָּדֵר שֶׁלּוֹ וְהוּא הַנִּקְרָא מְחוֹל הַכֶּרֶם אִם יֵשׁ בּוֹ שִׁתִּים עֶשְׂרֵה אַמָּה מֵרְחִיק מִן הַגְּפָנִים אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרֵעַ אֶת הַשְּׁאָר׃

יג הָיָה בּוֹ פָּחוֹת מִשִּׁתִּים עֶשְׂרֵה אַמָּה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. וְאִם הֵבִיא הוֹאִיל וְהִרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת הֲרֵי זֶה לֹא קִדֵּשׁ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּכֶרֶם גָּדוֹל. אֲבָל בְּקָטָן אֵין לוֹ מָחוֹל אֶלָּא מַרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת מִסּוֹף הַגְּפָנִים וְזוֹרֵעַ עַד הַגָּדֵר. וְכֵן כֶּרֶם גָּדוֹל שֶׁהָיָה בֵּין כָּל שׁוּרָה וְשׁוּרָה שְׁמוֹנָה אַמּוֹת אוֹ יֶתֶר אֵין לוֹ מָחוֹל׃

יד הָיָה הַגָּדֵר הַמַּקִּיף אֶת הַכֶּרֶם פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים. אוֹ שֶׁהָיָה גָּבְהוֹ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְאֵין בּוֹ רֹחַב אַרְבָּעָה טְפָחִים. אֵין לוֹ מָחוֹל. אֶלָּא מַרְחִיק מִסּוֹף הַגְּפָנִים אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרֵעַ עַד הַמְּחִצָּה. אֲפִלּוּ הָיָה בֵּין הַגְּפָנִים וּבֵין הַמְּחִצָּה אַרְבַּע אַמּוֹת וּמֶחֱצָה זוֹרֵעַ אֶת חֲצִי הָאַמָּה׃

טו גָּדֵר שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְכֵן חָרִיץ שֶׁהוּא עָמֹק עֲשָׂרָה טְפָחִים וְרָחָב אַרְבַּע הֲרֵי זֶה מֵתֵר לִטַּע כֶּרֶם בְּצִדּוֹ מִכָּאן וִירָקוֹת בְּצִדּוֹ מִכָּאן. אֲפִלּוּ מְחִצָּה שֶׁל קָנִים אִם אֵין בֵּין קָנֶה לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים הֲרֵי זוֹ מֻבְדֶּלֶת בֵּין הַכֶּרֶם וְהַיֶּרֶק בְּגָדֵר׃

טז גָּדֵר הַמַּבְדִּיל בֵּין כֶּרֶם וְיֶרֶק שֶׁנִּפְרַץ עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת הֲרֵי זֶה כְּפָתַח וּמֻתָּר. הָיְתָה פְּרוּצָה יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר כְּנֶגֶד הַפִּרְצָה אָסוּר עַד שֶׁיַּרְחִיק מִן הַגְּפָנִים כַּשָּׁעוּר. נִפְרְצוּ בּוֹ פְּרָצוֹת רַבּוֹת אִם הָיָה הָעוֹמֵד כְּפָרוּץ הֲרֵי זֶה מֻתָּר כְּאִלּוּ אֵין שָׁם פִּרְצָה. הָיָה פָּרוּץ מְרֻבֶּה עַל הָעוֹמֵד לֹא יִזְרַע כְּנֶגֶד כָּל הַמְּקוֹמוֹת הַפְּרוּצִים עַד שֶׁיַּרְחִיק כַּשָּׁעוּר׃

יז מְחִצַּת הַכֶּרֶם שֶׁנִּפְרְצָה אוֹמְרִים לוֹ גְּדֹר. גְּדָרָהּ וְנִפְרְצָה אוֹמְרִים לוֹ גְּדֹר. נִתְיָאֵשׁ מִמֶּנָּּה וְלֹא גְּדָרָהּ הֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ׃

יח בַּיִת שֶׁחִצְיוֹ מְקֹרֶה וְחִצְיוֹ אֵינוֹ מְקֹרֶה וּגְפָנִים נְטוּעוֹת בְּצַד זֶה מֻתָּר לִזְרֹעַ יְרָקוֹת בַּצַּד הָאַחֵר. שֶׁהֲרֵי פִּי תִקְרָה כְּאִלּוּ יָרַד וְסָתַם וְנַעֲשָׂה בֵּינֵיהֶן כְּמְחִצָּה. וְאִם הִשְׁוָה אֶת קֵרוּיוֹ אָסוּר׃

יט חָצֵר קְטַנָּה שֶׁנִּפְרְצָה בִּמְלוֹאָהּ לִגְדוֹלָה וְהָיוּ הַגְּפָנִים בַּגְּדוֹלָה אָסוּר לִזְרֹעַ בַּקְּטַנָּה. וְאִם זָרַע הַזְּרָעִים אֲסוּרִין וְהַגְּפָנִים מֻתָּרִין. הָיוּ הַגְּפָנִים בַּקְּטַנָּה מֻתָּר לִזְרֹעַ בַּגְּדוֹלָה הוֹאִיל וְיֵשׁ בַּגְּדוֹלָה פִּסִּין מִכָּאן וּמִכָּאן וְהֲרֵי הִיא כְּמֻבְדֶּלֶת מִן הַקְּטַנָּה וְאֵין הַקְּטַנָּה מֻבְדֶּלֶת מִן הַגְּדוֹלָה׃

כ חָרִיץ שֶׁהוּא עוֹבֵר בַּכֶּרֶם עָמֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה אִם הָיָה מְפֻלָּשׂ מֵרֹאשׁ הַכֶּרֶם וְעַד סוֹפוֹ הֲרֵי זֶה נִרְאֶה כִּבְיַן שְׁנֵי הַכְּרָמִים וּמֻתָּר לִזְרֹעַ בְּתוֹכוֹ. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַגְּפָנִים מְסַכְּכִין עָלָיו כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. וְאִם לֹא הָיָה מְפֻלָּשׂ הֲרֵי הוּא כְּגַת שֶׁבְּאֶמְצַע הַכֶּרֶם שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהִיא עֲמֻקָּה עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה אוֹ יֶתֶר אָסוּר לוֹ לִזְרֹעַ בְּתוֹכָהּ אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה בַּקֶּרַחַת שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה׃

כא שְׁבִיל שֶׁבֵּין שְׁנֵי הַכְּרָמִים הֲרֵי הוּא כְּכֶרֶם שֶׁחָרַב מֵאֶמְצָעוֹ. אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מַרְחִיק מִזֶּה אַרְבַּע אַמּוֹת וּמִזֶּה אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. וְאִם הָיָה פָּחוֹת מִכָּאן לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם׃

כב שׁוֹמֶרָה שֶׁבַּכֶּרֶם אִם גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה מֻתָּר לִזְרֹעַ בִּרֹאשָׁהּ יָרָק. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַשָּׁרִיגִין נוֹגְעִין בָּהּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרָאֶה יָרָק בְּתוֹךְ הַכֶּרֶם מִלְּמַעְלָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמְרֻבַּעַת. אֲבָל אִם הָיְתָה הַשּׁוֹמֶרָה עֲגֻלָּה צְרִיכָה שֶׁיִּהְיֶה בְּתוֹכָהּ חָלָל אַרְבָּעָה טְפָחִים כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה מַפְלֶגֶת מִן הָאָרֶץ. וּצְרִיכָה עָפָר עַל רֹאשָׁהּ מִלְּמַעְלָה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים׃

כג הַבַּיִת שֶׁבַּכֶּרֶם אִם הָיָה יוֹתֵר מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים עַל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים עַד אַרְבָּעָה זוֹרְעִין בְּתוֹכוֹ יָרָק. וְאִם הָיָה פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה הֲרֵי הוּא כְּסָתוּם וְאֵין זוֹרְעִין בְּתוֹכוֹ׃

כד גֶּפֶן יְחִידִית שֶׁהָיְתָה נְטוּעָה בְּתוֹךְ הַגַּקַּע אוֹ בְּתוֹךְ הֶחָרִיץ מַרְחִיק מִמֶּנָּה שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ וְזוֹרֵעַ אֶת כָּל הֶחָרִיץ כְּדַרְכּוֹ שֶׁעוֹשֶׂה בַּמִּישׁוֹר. וְאִם הָיָה עָמֹק עֲשָׂרָה וְהָיָה רֹחַב שְׁפַת הֶחָרִיץ לְמַעְלָה אַרְבָּעָה אָסוּר לִזְרֹעַ בְּתוֹכוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהַרְחִיק שִׁשָּׁה׃

כה וְכֵן גֶּפֶן יְחִידִית שֶׁהָיְתָה מֻקֶּפֶת גֶּדֶר גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה לֹא יִזְרַע בְּכָל הַמְּחִצָּה וְאַף עַל פִּי שֶׁהִרְחִיק שִׁשָּׁה. וְאִם הִרְחִיק שִׁשָּׁה וְזָרַע לֹא קִדֵּשׁ. וְכַמָּה יַרְחִיק לְכַתְּחִלָּה וְיִזְרַע אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל רוּחַ וְאַחַר כָּךְ יִזְרַע שְׁאָר הֶחָרִיץ אוֹ שְׁאָר הַמָּקוֹם הַמֻּקָּף גֶּדֶר׃

פרק ח

א הַגְּפָנִים שֶׁגִּדְּלוּ כִּבְרִיָּתָן וַהֲרֵי הַשָּׁרִיגִים וְהָאֶשְׁכּוֹלוֹת שֶׁלָּהֶן מֻשְׁלָכִין בָּאָרֶץ הֵן הַנִּקְרָאִין כֶּרֶם. אֲבָל הָעוֹשֶׂה כְּמוֹ מִטָּה אוֹ כְּמוֹ שְׂבָכָה גְּבוֹהָה מֵעַל הָאָרֶץ כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ הָאֶשְׁכּוֹלוֹת וְהַשָּׁרִיגִים נִמְשָׁכִין עָלֶיהָ וְהִגְבִּיהַּ נוֹף הַגְּפָנִים מֵעַל הָאָרֶץ עַל אוֹתָהּ הַמִּטָּה וְהִדְלָה אוֹתוֹ הֲרֵי זֶה נִקְרָא עָרִיס. וְאוֹתָם הַקָּנִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן שֶׁעָשָׂה מֵהֶן מִטָּה אוֹ שְׂבָכָה וְהִדְלָה עֲלֵיהֶן אֶת נוֹף הַגֶּפֶן הֵן הַנִּקְרָאִים אַפִּיפְיָרוֹת. וְדֵינִים אֲחֵרִים יֵשׁ בְּעָרִיס׃

ב הַנּוֹטֵעַ שׁוּרָה אַחַת שֶׁל חָמֵשׁ גְּפָנִים אוֹ יֶתֶר וְעֵרֶן עַל גַּבֵּי כֹּתֶל גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ אוֹ שֶׁנְּטָעָן בְּצַד חָרִיץ עָמֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה הֲרֵי אֵלּוּ נִקְרָאִין עָרִיס. וְצָרִיךְ לְהַרְחִיק מִן הֶעָרִיס אַרְבַּע אַמּוֹת וַאֲחַר כָּךְ יִזְרַע. כְּדַרְכּוֹ שֶׁמַּרְחִיק מִן הַכֶּרֶם׃

ג וּמֵהֵיכָן מוֹדְדִין. מֵעִקַּר הַגֶּדֶר שֶׁעֵרְכָּן עָלָיו. כֵּיצַד. הִרְחִיק אֶת הַשּׁוּרָה שֶׁל גְּפָנִים מִן הַכֹּתֶל אַמָּה וְנִמְצָא הֶעָרִיס מִן הַגְּפָנִים וְלַכֹּתֶל מוֹדֵד מִן הַכֹּתֶל אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרֵעַ. וְנִמְצָא בֵּין הַזֶּרַע וּבֵין עִקְּרֵי הַגְּפָנִים חָמֵשׁ אַמּוֹת. וְאִם בָּא לִזְרֹעַ מִצַּד הַגְּפָנִים מַרְחִיק מֵעִקְּרֵי הַגְּפָנִים אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁנִּמְצָא רָחוֹק מִן הַכֹּתֶל חָמֵשׁ אַמּוֹת. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ דָּנִין בְּכָל עָרִיס׃

ד אֶחָד הַבּוֹנֶה אֶת הַגֶּדֶר וְאַחַר כָּךְ נָטַע אוֹ שֶׁנָּטַע וְאַחַר כָּךְ עָשָׂה הַגֶּדֶר הוֹאִיל וְעֵרְכָּן הֲרֵי זֶה עָרִיס. נֶהֱרַס הַגֶּדֶר אוֹ נִסְתַּם הֶחָרִיץ אֵין כָּאן עָרִיס אֶלָּא הֲרֵי כָּל הַשּׁוּרָה כִּגְפָנִים יְחִידִים׃

ה עָרִיס שֶׁחָרַב אֶמְצָעוֹ וְנִשְׁתַּיְּרוּ בּוֹ חָמֵשׁ גְּפָנִים בְּצַד הַגֶּדֶר מִכָּאן וְחָמֵשׁ גְּפָנִים בְּצַד הַגֶּדֶר הָאַחֵר מִכְּנֶגְדָּן זֶהוּ הַנִּקְרָא פִּסְקֵי עָרִיס. אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת וְאֶחָד מִשִּׁשִּׁים בָּאַמָּה הֲרֵי זֶה מַרְחִיק מִכָּל שׁוּרָה שִׁשָּׁה טְפָחִים וְזוֹרֵעַ. וְהוּא שֶׁלֹּא יִזְרַע תַּחַת הָאַפִּיפְיָרוֹת כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ׃

ו הָיָה בֵּינֵיהֶן שְׁמוֹנָה אַמּוֹת בְּצִמְצוּם הֲרֵי זֶה לֹא יִזְרַע לְשָׁם. וְאִם זָרָע הוֹאִיל וְהִרְחִיק מִכָּל שׁוּרָה שִׁשָּׁה טְפָחִים הֲרֵי זֶה לֹא קִדֵּשׁ. וְאִם אֵין שָׁם גֶּדֶר מַרְחִיק מִכָּל שׁוּרָה שִׁשָּׁה טְפָחִים וְזוֹרֵעַ שֶׁאֵין כָּאן לֹא עָרִיס וְלֹא פִּסְקֵי עָרִיס. חָזַר וּבָנָה הַגֶּדֶר חָזַר עָרִיס לְמְקוֹמוֹ וְחָזְרוּ פִּסְקֵי עָרִיס לִמְקוֹמָן׃

ז גִּנָּה קְטַנָּה שֶׁהִיא מֻקֶּפֶת גֶּדֶר וְעֵרֶס אֶת הַגְּפָנִים סָבִיב לָהּ מַבְחוּץ עַל כָּל כְּתָלֶיהָ. אִם יֵשׁ בָּהּ מִלֹּא בוֹצֵר וְסַלּוֹ מִכָּאן וּמִלֹּא בוֹצֵר וְסַלּוֹ מִכָּאן. הוֹאִיל וְהִיא מֻקֶּפֶת גֶּדֶר זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ יְרָקוֹת. וְאִם אֵין [בָּהּ] כַּשִּׁעוּר הַזֶּה אֵין זוֹרְעִים בְּתוֹכָהּ מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה הַכֹּל כְּעָרִיס אֶחָד וְיָרָק בְּתוֹכוֹ׃

ח גְּפָנִים שֶׁהָיוּ זְרוּעִים בְּמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה וְהֶעָרִיס שֶׁלָּהֶן יוֹצֵא וּמְסַכֵּךְ עַל הַשָּׂדֶה. אִם עוֹמֵד בָּאָרֶץ וּבוֹצֵר אֶת כֻּלּוֹ רוֹאִין כָּל הַמָּקוֹם שֶׁתַּחַת הֶעָרִיס כְּאִלּוּ הוּא מְקוֹם עִקְּרֵי הַגְּפָנִים וְאוֹסֵר אַרְבַּע אַמּוֹת בַּשָּׂדֶה לְכָל רוּחַ מִשְּׁפַת הֶעָרִיס. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לִבְצֹר עַד שֶׁיַּעֲלֶה בַּמַּדְרֵגָה אוֹ בַּסֻּלָּם אֵין אָסוּר לְזָרֹעַ אֶלָּא תַּחַת הֶעָרִיס בִּלְבַד:

ט שְׁנֵי כְּתָלִים הַמְסוּכִּין זֶה לָזֶה וְהַגְּפָנִים נְטוּעִים בֵּינֵיהֶם וְהֶעָרִיס יוֹצֵא עִם הַכְּתָלִים מִתּוֹךְ הַקֶּרֶן וְכָלֶה. מַרְחִיק מֵעִקְּרֵי הַגְּפָנִים כַּשִּׁעוּר וְזוֹרֵעַ בְּמָקוֹם הַכָּלֶה שֶׁאֵין עָלָיו עָרִיס. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַזֶּרַע מְכֻוָּן בֵּין שְׁנֵי הַכְּתָלִים שֶׁבֵּינֵיהֶן הֶעָרִיס הוֹאִיל וְהִרְחִיק כַּשִּׁעוּר חֲרֵי זֶה זוֹרֵעַ בֵּין הַכְּתָלִים:

י גֶּפֶן שֶׁעָלָה הֵעֵז שֶׁלָּהּ מִן הָאָרֶץ מִעֵּט וְאַחַר כָּךְ נֶעֱקַם וְנִמְשָׁךְ עַל הָאָרֶץ וְחָזַר וְעָלָה כְּמוֹ אַרְכֻּבָּה. כְּשֶׁמּוֹדְדִין בֵּין הַגֶּפֶן וּבֵין הַזֶּרַע שִׁשָּׁה טְפָחִים אוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת אֵין מוֹדְדִין אֶלָּא מִסּוֹף הָאַרְכֻּבָּה לֹא מֵעִקַּר הַגֶּפֶן הָרִאשׁוֹן:

יא כְּבָר בֵּאַרְנוּ שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמַּרְחִיק בֵּין הַזֶּרַע וּבֵין הַגֶּפֶן כַּשִּׁעוּר. צָרִיךְ לְהַזְהֵר שֶׁלֹּא תִּסְכֹּךְ הַגֶּפֶן עַל הַיֶּרֶק אוֹ יְסַכֵּךְ הַיֶּרֶק עַל הַגֶּפֶן. זֶרַע יֶרֶק אוֹ תְּבוּאָה וְצִמְחָה וְאַחַר כָּךְ סָכְכָה עָלֶיהָ אֶת הַגֶּפֶן הַקַּשִּׁין מֻתָּרִין וְהַדָּגָן יִדָּלֵק. הָיוּ שָׁרְשֵׁי הַגֶּפֶן יוֹצְאִין לְתוֹךְ הָאַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבֵּין הַכֶּרֶם וְהַתְּבוּאָה יַעֲקֹר. הָיוּ שָׁרְשֵׁי הַתְּבוּאָה יוֹצְאִין לְתוֹךְ הָאַרְבַּע אַמּוֹת מֻתָּר:

יב כָּל הַהַרְחָקוֹת וְהַשִּׁעוּרִין הָאֲמוּרִין בְּכִלְאֵי בְּאַמָּה בַּת שִׁשָּׁה טְפָחִים שׁוֹחֶקֶת. וְלֹא יְצַמְצֵם בְּמִדּוֹת הַכִּלְאַיִם שֶׁאֵין מְצַמְצְמִים אֶלָּא לְהַחֲמִיר:

יג כָּל הַשִּׁעוּרִין הָאֵלּוּ שֶׁמַּרְחִיקִין בֵּין הַגְּפָנִים וְהַתְּבוּאָה אוֹ הַיֶּרֶק אֵינָן אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹ בְּסוּרְיָא. אֲבָל בְּחוּצָה לָאָרֶץ מֻתָּר לִזְרֹעַ בְּצַד הַגְּפָנִים בְּתוֹךְ הַכֶּרֶם לְכַתְּחִלָּה. וְלֹא אָסְרוּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ אֶלָּא לִזְרֹעַ שְׁנֵי מִינֵי יֶרֶק אוֹ תְּבוּאָה עִם הַחֲרָצָן בְּמַפֶּלֶת יָד. וְאִם אָמַר לְתִינוֹק נָכְרִי לִזְרֹעַ לוֹ בְּחוּצָה לָאָרֶץ מֻתָּר. אֲבָל לֹא יֹאמַר לְנָכְרִי גָּדוֹל שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּף בְּיִשְׂרָאֵל:

יד וְאַף עַל פִּי שֶׁמֻּתָּר לִזְרֹעַ הַיֶּרֶק בְּצַד הַכֶּרֶם בְּחוּצָה לָאָרֶץ חֲרֵי אוֹתוֹ הַיֶּרֶק הַזָּרוּעַ שָׁם אָסוּר בַּאֲכִילָה וַאֲפִלּוּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וְהוּא שֶׁיִּרְאֶה אוֹתוֹ לוֹקֵט וּמוֹכֵר. אֲבָל סְפֵקוֹ מֻתָּר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת:

פרק ט

א הַמַּרְכִּיב זָכָר עַל נְקֵבָה שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ בֵּין בִּבְהֵמָה בֵּין בְּחַיָּה וּבְעוֹף וַאֲפִלּוּ בְּמִינֵי חַיָּה שֶׁבַּיָּם חֲרֵי זֶה לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה בְּכָל מָקוֹם בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט יט) "בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאָיִם". וְאֶחָד בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף שֶׁלּוֹ אוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְאֵינוֹ לוֹקֶה עַד שֶׁיְּכַוֵּן בְּיָדוֹ כְּמִכְחוֹל בִּשְׁפוֹפֶרֶת. אֲבָל אִם הֶעֱלָם זֶה עַל זֶה בִּלְבַד אוֹ שֶׁעוֹרְרָן בְּקוֹל מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת:

ב מֻתָּר לְהַכְנִיס שְׁנֵי מִינִין לְסַהַר אֶחָד. וְאִם רָאָה אוֹתָם רוֹבְעִים זֶה אֶת זֶה אֵינוֹ זָקוּק לְהַפְרִישָׁן. וְאָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לִתֵּן בְּהֶמְתּוֹ לְעַכּוּ"ם לְהַרְבִּיעָהּ לוֹ:

ג מִי שֶׁעָבַר וְהִרְכִּיב בְּהֶמְתּוֹ כִּלְאַיִם חֲרֵי הַנּוֹלָד מֵהֶם מֻתָּר בַּהֲנָאָה. וְאִם הָיָה מִין טְהוֹרָה עִם מִין טְהוֹרָה מֻתָּר בַּאֲכִילָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּמַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת:

ד שְׁנֵי מִינֵי בְּהֵמָה אוֹ חַיָּה שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְעַבְּרִין זֶה מִזֶּה וְדוֹמִין זֶה לָזֶה הוֹאִיל וְהֵם שְׁנֵי מִינִין חֲרֵי הֵם כִּלְאַיִם וְאָסוּר לְהַרְכִּיבָן. כֵּיצַד. הַזְּאֵב עִם הַכֶּלֶב וְהַכֶּלֶב הַכּוּפְרִי עִם הַשּׁוּעָל וְהַצְּבָאִים עִם הָעִזִּים וְהַיְּעֵלִים עִם הָרְחֵלִים וְהַסּוּס עִם הַפֶּרֶד וְהַפֶּרֶד עִם הַחֲמוֹר וְהַחֲמוֹר עִם הֶעָרוֹד אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה חֲרֵי הֵן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ה מִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִדְּבָרֵי וְיִשּׁוּבִי כְּגוֹן שׁוֹר הַבָּר עִם הַשּׁוֹר וְהָרַמָּךְ עִם הַסּוּס מֻתָּר לְהַרְכִּיבָן זֶה עִם זֶה מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִין אֶחָד. אֲבָל אֲוָז עִם אֲוָז בַּר כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה מִפְּנֵי שֶׁהָאֲוָז (בֵּיתִי) בֵּיצָיו מִבְּפָנִים וְאֲוָז בַּר בֵּיצָיו מִבַּחוּץ מִכְּלָל שֶׁהֵם שְׁנֵי מִינִין. וְהַכְּוִי כִּלְאַיִם עִם הַחַיָּה וְעִם הַבְּהֵמָה וְאֵין לוֹקִין עָלָיו מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק:

ו הַיְלוּדִים מִן הַכִּלְאַיִם אִם הָיוּ אִמּוֹתֵיהֶן מִין אֶחָד מֻתָּר לְהַרְכִּיבָן זֶה עַל זֶה. וְאִם הָיוּ שְׁנֵי מִינִין אָסוּר לְהַרְכִּיבָן זֶה עַל זֶה וְאִם הִרְכִּיב לוֹקֶה. וְכֵן אִם הִרְכִּיב זֶה הַנּוֹלָד אֲפִלּוּ עַל מִין אִמּוֹ לוֹקֶה. כֵּיצַד. פֶּרֶד שֶׁאִמּוֹ חֲמוֹר מֻתָּר לְהַרְכִּיבוֹ עַל פִּרְדָּה שֶׁאִמָּהּ חֲמוֹר. וְאָסוּר לְהַרְכִּיבוֹ אֲפִלּוּ עַל הַחֲמוֹר. אֲבָל פֶּרֶד שֶׁאִמּוֹ סוּס אָסוּר לְהַרְכִּיבוֹ עַל פִּרְדָּה שֶׁאִמּוֹ חֲמוֹר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. לְפִיכָךְ הָרוֹצֶה לְהַרְכִּיב פֶּרֶד עַל פִּרְדָּה אוֹ לְמִשְׁךְ בִּשְׁתֵּי פִּרְדּוֹת בּוֹדֵק בְּסִימָנֵי אָזְנַיִם וְזָנָב וְקוֹל אִם דּוֹמִין זֶה לָזֶה בְּיָדוּעַ שֶׁאִמָּן מִמִּין אֶחָד וּמֻתָּרִין:

ז כָּל הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בִּשְׁנֵי מִינֵי בְּהֵמָה אוֹ חַיָּה כְּאֶחָד וְהָיָה אֶחָד מֵהֶן מִין טְהוֹרָה וְהַשֵּׁנִי מִין טְמֵאָה חֲרֵי זֶה לוֹקֶה בְּכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב י) "לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו". אֶחָד הַחוֹרֵשׁ אוֹ הַזּוֹרֵעַ אוֹ הַמּוֹשֵׁךְ בָּהֶם עֲגָלָה אוֹ אֶבֶן כְּאֶחָד אוֹ הִנְהִיגָם כְּאֶחָד וַאֲפִלּוּ בְּקוֹל לוֹקֶה שֶׁנֶּאֱמַר יַחְדָּו מִכָּל מָקוֹם. אֲבָל הַמְזַוֵּג פָּטוּר עַד שֶׁיִּמְשֹׁךְ אוֹ יַנְהִיג:

ח אֶחָד שׁוֹר וַחֲמוֹר וְאֶחָד כָּל שְׁנֵי מִינִין שֶׁאֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר בֵּין בְּהֵמָה עִם בְּהֵמָה עִם בְּהֵמָה כַּחֲזִיר עִם הַכֶּבֶשׂ. אוֹ חַיָּה עִם חַיָּה כְּיַחְמוּר עִם הַפִּיל. אוֹ חַיָּה עִם בְּהֵמָה כְּכֶלֶב עִם הָעֵז אוֹ צְבִי עִם הַחֲזִיר וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם עַל כָּל אֵלּוּ לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה שֶׁחַיָּה בִּכְלַל בְּהֵמָה הִיא כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת. אֲבָל מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים שְׁנֵי מִינִין שֶׁהֵן כִּלְאַיִם בְּהַרְבָּעָה אֲסוּרִים לַחֲרֹשׁ בָּהֶן כְּאֶחָד וּלְמָשְׁכָן וּלְהַנְהִיגָן. וְאִם עָשָׂה בָּהֶן מְלָאכָה כְּאֶחָד אוֹ מָשַׁךְ אוֹ הִנְהִיג מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. וְאָסוּר לְהַנְהִיג בְּהֵמָה מִן הַיַּבָּשָׁה עִם חַיָּה שֶׁבַּיָּם כְּגוֹן עֵז עִם שִׁבּוּט וְאִם עָשָׂה פָּטוּר:

ט עֶגְלָה שֶׁהָיוּ מוֹשְׁכִין אוֹתָהּ כִּלְאַיִם הַיּוֹשֵׁב בָּעֶגְלָה לוֹקֶה. וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִנְהִיג. שֶׁיִּשִׁיבָתוֹ גּוֹרֶמֶת לַבְּהֵמָה שֶׁתִּמְשֹׁךְ הָעֶגְלָה. וְכֵן אִם הָיָה יוֹשֵׁב אֶחָד בָּעֶגְלָה וְאֶחָד מַנְהִיג שְׁנֵיהֶן לוֹקִין. וַאֲפִלּוּ מֵאָה שֶׁהִנְהִיגוּ כִּלְאַיִם כְּאֶחָד כֻּלָּן לוֹקִין:

י מֵתָה לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה אוֹ חַיָּה כְּאֶחָד. כְּגוֹן אָדָם שֶׁחוֹרֵשׁ עִם הַשּׁוֹר אוֹ מוֹשֵׁךְ עֶגְלָה עִם חֲמוֹר וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב י) "בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו" לֹא בְּאָדָם וַחֲמוֹר אוֹ בְּאָדָם וְשׁוֹר:

יא בֶּהֱמַת פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין אַף עַל פִּי שֶׁהִיא גּוּף אֶחָד עֲשָׂאָהּ הַכָּתוּב כִּשְׁנֵי גּוּפִין. מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה קֹדֶשׁ וְנַעֲשֵׂית כְּקֹדֶשׁ וּכְחֹל מְעֹרָבִין זֶה בְּזֶה וְנִמְצֵאת בְּהֵמָה זוֹ כִּבְהֵמָה טְמֵאָה עִם הַטְּהוֹרָה הַמְעֹרָבִין כְּאֶחָד. הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (ויקרא כז יא) "וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַה'". מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין. לְפִיכָךְ הַחוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין אוֹ הַמַּרְבִּיעַ הֲרֵי זֶה לוֹקֶה מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. וְאָסוּר זֶה מִדִּבְרֵי קַבָּלָה:

פרק י

א אֵין אָסוּר בִּכְלְאֵי בְּגָדִים אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתָּן בִּלְבַד שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב יא) "לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו". וְיֵשׁ בִּכְרֵכִי הַיָּם כְּמוֹ צֶמֶר שֶׁגָּדֵל עַל הָאֲבָנִים שֶׁבָּיָם הַמֶּלַח תַּבְנִיתוֹ כְּתַבְנִית הַזֶּהֶב וְהוּא רַךְ בְּיוֹתֵר וְכָלָךְ שְׁמוֹ וְאָסוּר עִם הַפִּשְׁתָּן מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן שֶׁהוּא דּוֹמֶה לְצֶמֶר רְחֵלִים. וְכֵן הַשֵּׁירִים וְהַכָּלָךְ אֲסוּרִין מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן:

ב רָחֵל בַּת עֵז צַמְרָהּ אֵין לוֹקִין עָלָיו מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֲבָל אָסוּר הוּא מִדִּבְרֵיהֶם מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן כֵּיוָן שֶׁנִּתְחַבֵּר הַצֶּמֶר עִם הַפִּשְׁתָּן צַד חִבּוּר בָּעוֹלָם הֲרֵי זֶה כִּלְאַיִם מִן הַתּוֹרָה. כֵּיצַד. צֶמֶר וּפִשְׁתִּים שֶׁטָּרָפָן זֶה עִם זֶה וְשָׁע אוֹתָן וְעָשָׂה מֵהֶן לְבָדִין הֲרֵי אֵלּוּ כִּלְאַיִם. טָרָפָן וְטָוָה אוֹתָן כְּאֶחָד וְאָרַג בֶּגֶד מִטְּווּי זֶה הֲרֵי זֶה כִּלְאַיִם:

ג תָּפַר בֶּגֶד צֶמֶר בְּשֶׁל פִּשְׁתָּן וַאֲפִלּוּ תְּפָרָן בְּמֶשִׁי אוֹ שֶׁתָּפַר בֶּגֶד צֶמֶר בְּחוּטֵי פִּשְׁתָּן אוֹ בֶּגֶד פִּשְׁתִּים בְּחוּטֵי צֶמֶר אוֹ קָשַׁר חוּטֵי צֶמֶר בְּחוּטֵי פִּשְׁתִּים אוֹ גְּדָלָן אֲפִלּוּ נָתַן צֶמֶר וּפִשְׁתִּים בְּשַׂק אוֹ בְּקֻפָּה וּכְרָכָן הֲרֵי אֵלּוּ כִּלְאַיִם. וַאֲפִלּוּ קָשַׁר גְּדִיל שֶׁל צֶמֶר בִּגְדִיל שֶׁל פִּשְׁתָּן אַף עַל פִּי שֶׁהָרְצוּעָה בְּאֶמְצַע. וְכֵן אִם כָּפַל בִּגְדֵי צֶמֶר וּפִשְׁתָּן וּקְשָׁרָן הֲרֵי אֵלּוּ כִּלְאַיִם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב יא) "צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו" מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁנִּתְאַחֵד נֶאֱסַר:

ד וּמִנַּיִן שֶׁכָּל אִסּוּרִין אֵלּוּ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁהֲרֵי הַצָּרַךְ הַכָּתוּב לְהַתִּיר כִּלְאַיִם בְּצִיצִית. כְּמוֹ שֶׁלָּמְדוּ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה שֶׁלֹּא נִסְמְכָה פָּרָשַׁת כִּלְאַיִם לְפָרָשַׁת צִיצִית אֶלָּא לְהַתִּיר כִּלְאַיִם בְּצִיצִית. וְהַצִּיצִית חוּטִין קְשׁוּרִין בִּלְבַד הֵן. מִכְּלָל שֶׁחִבּוּר כָּזֶה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה אָסוּר מִן הַתּוֹרָה. שֶׁאֵינוֹ מְמַעֵט בַּתּוֹרָה דָּבָר שֶׁהוּא אָסוּר מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים:

ה הַכִּלְאַיִם אֵין לוֹ שִׁעוּר אֲפִלּוּ חוּט כָּל שֶׁהוּא שֶׁל צֶמֶר בְּבֶגֶד גָּדוֹל שֶׁל פִּשְׁתָּן אוֹ שֶׁל פִּשְׁתָּן בְּצֶמֶר אָסוּר:

ו צֶמֶר רְחֵלִים וְצֶמֶר גְּמַלִּים וְכַיּוֹצֵא בּוֹ שֶׁטָּרָפָן זֶה בְּזֶה וְטָוָה מֵהֶן טְווּי. אִם הָיָה הַחֲצִי מִן הָרְחֵלִים הֲרֵי הַכֹּל כְּצֶמֶר רְחֵלִים וַהֲרֵי הוּא כִּלְאַיִם עִם הַפִּשְׁתָּן. וְאִם הָיָה הָרֹב מִן הַגְּמַלִּים מֻתָּר לְעָרְבוֹ עִם הַפִּשְׁתָּן מִפְּנֵי שֶׁצּוּרַת הַכֹּל צוּרַת צֶמֶר גְּמַלִּים וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְנִימוֹת שֶׁל צֶמֶר הַמְעֹרָבֶת בָּהֶן מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן חוּטֵי צֶמֶר:

ז לְפִיכָךְ עוֹרוֹת הַכְּבָשִׂים שֶׁעוֹשִׂין מֵהֶן בְּגָדִים אַף עַל פִּי שֶׁתּוֹפְרִין אוֹתָן בְּפִשְׁתָּן מֻתָּרִין וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְנִימוֹת שֶׁל צֶמֶר אַף עַל פִּי שֶׁנִּכְרְכוּ בְּכֹלַל חוּט הַפִּשְׁתָּן שֶׁתָּפְרוּ בּוֹ שֶׁהֲרֵי בָּטְלוּ בְּמָעוּטָן:

ח וְכֵן הַקַּנְבּוֹס וְהַפִּשְׁתָּן שֶׁטָּרָפָן זֶה בְּזֶה אִם רֹב מִן הַקַּנְבּוֹס מֻתָּר לֶאֱרֹג הַטְּווּי מֵהֶן עִם חוּטֵי צֶמֶר וְאִם הָיוּ מֻחֲצָה לְמֻחֲצָה אָסוּר:

ט הָעוֹשֶׂה בֶּגֶד כֻּלּוֹ צֶמֶר גְּמַלִּים אוֹ צֶמֶר אַרְנָבִים אוֹ קַנְבּוֹס וְאָרַג בּוֹ חוּט שֶׁל צֶמֶר מִצַּד זֶה וְחוּט שֶׁל פִּשְׁתָּן מִצַּד זֶה הֲרֵי זֶה אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם:

י בֶּגֶד צֶמֶר שֶׁנִּפְרַם מֻתָּר לִפְרֹחַ אוֹתוֹ בְּחוּטֵי פִּשְׁתָּן. וְקוֹשֵׁר אֲבָל לֹא יִתְפֹּר:

יא לוֹבֵשׁ אָדָם בִּגְדֵי צֶמֶר וּבֶגֶד פִּשְׁתָּן וְחוֹגֵר עֲלֵיהֶם מִבַּחוּץ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִכְרֹךְ אֶת הַמִּשִׁיחָה וְיִקְשֹׁר בָּהּ בֵּין כְּתֵפָיו:

יב כִּלְאֵי בְּגָדִים מֻתָּר לַעֲשׂוֹתָם וּלְמָכְרָם וְאֵין אָסוּר אֶלָּא לִלְבָּשָׁן בִּלְבַד אוֹ לְהִתְכַּסּוֹת בָּהֶן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב יא) "לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז". וְנֶאֱמַר (ויקרא יט יט) "לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ". הָעֲלָיָה שֶׁהִיא דֶּרֶךְ לְבִישָׁה אָסוּר אֲבָל עֲלָיָה שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לְבִישָׁה כְּגוֹן אֹהֶל שֶׁהוּא כִּלְאַיִם מֻתָּר לֵישֵׁב תַּחְתָּיו. וְכֵן מֻתָּר מִן הַתּוֹרָה לֵישֵׁב עַל מַצָּעוֹת שֶׁל כִּלְאַיִם שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ אֲבָל אַתָּה מַצִּיעוֹ תַּחְתֶּיךָ. וּמִדִּבְרֵי סוֹפְרִים אֲפִלּוּ עֶשֶׂר מַצָּעוֹת זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ וְהַתַּחְתּוֹן שֶׁבָּהֶן כִּלְאַיִם אָסוּר לֵישֵׁב עַל הָעֶלְיוֹן שֶׁמָּא תִּכָּרֵךְ נִימָא עַל בְּשָׂרוֹ:

יג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּרַכִּין כְּגוֹן יְרִיעוֹת וּשְׂמָלוֹת. אֲבָל בְּקָשִׁין שֶׁאֵינָן נִכָּרִין כְּגוֹן כָּרִים וּכְסָתוֹת מֻתָּר לֵישֵׁב וּלְהָסֵב עֲלֵיהֶן. וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּשָׂרוֹ נוֹגֵעַ בָּהֶם:

יד וְכֵן הַפָּרֹכֶת שֶׁהִיא כִּלְאַיִם אִם הָיְתָה רַכָּה אֲסוּרָה שֶׁמָּא יִסָּמֵךְ לָהּ הַשַּׁמָּשׁ וְתַעֲלֶה עַל בְּשָׂרוֹ. וְאִם הָיְתָה קָשָׁה שֶׁאֵינָהּ נִכֶּרֶת מֻתֶּרֶת:

טו מִנְעָל שֶׁהוּא כִּלְאַיִם וְאֵין לוֹ עֻקֵּב מֻתָּר לִלְבָּשׁוֹ. שֶׁעוֹר הָרֶגֶל קָשֶׁה הוּא וְאֵינוֹ נֶהֱנֶה כְּשֶׁאָר עוֹר הַגּוּף:

טז תּוֹפְרֵי כְּסוּת תּוֹפְרִין כְּדַרְכָּן וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּנוּ בַּחֲמָה מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבַגְּשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְהַצְּנוּעִין תּוֹפְרִים בָּאָרֶץ. וְכֵן מוֹכְרֵי כְּסוּת מוֹכְרִין כְּדַרְכָּן וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּנוּ בַּחַמָּה שֶׁיָּצָל לָהֶם הַכִּלְאַיִם שֶׁעַל כְּתֵפָן מִן הַחַמָּה. וְלֹא יִתְכַּוְּנוּ בַּגְּשָׁמִים לְהִתְחַמֵּם בּוֹ. וְהַצְּנוּעִין מַפְשִׁילִין בְּמַקֵּל לַאֲחוֹרֵיהֶן:

יז לֹא יִקַּח אָדָם בֵּיצָה כְּשֶׁהִיא חַמָּה בְּבֶגֶד כִּלְאַיִם שֶׁהֲרֵי הוּא נֶהֱנֶה בְּכִלְאַיִם מִפְּנֵי הַחַמָּה אוֹ מִפְּנֵי הַצִּנָּה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

יח לֹא יִלְבַּשׁ אָדָם כִּלְאַיִם עַרְאַי וַאֲפִלּוּ עַל גַּבֵּי עֲשָׂרָה בְּגָדִים שֶׁאֵינוֹ מְהַנְּהוּ כְּלוּם. וַאֲפִלּוּ לְהַבְרִיחַ אֶת הַמֶּכֶס. וְאִם לָבַשׁ כֵּן לוֹקֶה:

יט אֵין אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֶלָּא בְּבָגְדִים שֶׁהֵן דֶּרֶךְ חִמּוּם כְּגוֹן הַכְּתֹנֶת וְהַמִּצְנֶפֶת וְהַמִּכְנָסַיִם וְהָאַבְנֵט וְהַשִּׂמְלָה וּבְגָדִים שֶׁמְּחַפִּין בָּהֶן אֶת הַשּׁוֹקַיִם וְאֶת הַיָּדַיִם וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם. אֲבָל צְלָצוּלִין קְטַנִּים שֶׁעוֹשִׂין אוֹתָן הָעָם בְּבֵית יָד שֶׁלָּהֶן לִצְרֹר בָּהֶן מָעוֹת אוֹ תַּבְלִין וּסְמַרְטוּט שֶׁמַּנִּיחִין עָלָיו רִטְיָה אוֹ מִלּוּגְמָא אוֹ אִסְפְּלָנִית וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין אַף עַל פִּי שֶׁבְּשָׂרוֹ נוֹגֵעַ בָּהֶן שֶׁאֵין דֶּרֶךְ חִמּוּם בְּכָךְ:

כ צִיץ שֶׁל עוֹר אוֹ מֶשִׁי וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן שֶׁתָּלָה בָּהֶן חוּטֵי צֶמֶר וְחוּטֵי פִּשְׁתָּן מְדֻלְדָּלִין עַל פְּנֵי הָאָדָם כְּדֵי לְהַפְרִיחַ הַזְּבוּבִין אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כִּלְאַיִם שֶׁאֵין דֶּרֶךְ חִמּוּם בְּכָךְ:

כא הַמַּנְהִיג בְּהֵמוֹת וּמַכְנִיס חֲבָלִים לְתוֹךְ יָדוֹ מֵהֶן פִּשְׁתִּים וּמֵהֶן צֶמֶר הֲרֵי זֶה מֻתָּר וְאַף עַל פִּי שֶׁכּוֹרְכָן עַל יָדוֹ. אֲבָל אִם קְשָׁרָן כֻּלָּן נַעֲשׂוּ כִּלְאַיִם וְאָסוּר לוֹ לְכָרְכָן עַל יָדוֹ:

כב מִטְפָּחוֹת שֶׁמְּקַנְּחִין בָּהֶן אֶת הַיָּדַיִם וּמִטְפָּחוֹת שֶׁמְּסַפְּגִין בָּהֶן הַכֵּלִים וְהַקַּרְקָעוֹת (וּמִטְפַּחַת סֵפֶר תּוֹרָה) וּמִטְפָּחוֹת סְפָרִים אֲסוּרִים מִשּׁוּם כִּלְאַיִם שֶׁהֲרֵי הַיָּדַיִם נוֹגְעוֹת בָּהֶן וְהֵן נִכָּרִין עַל הַיָּד תָּמִיד וּמִתְחַמֵּמִין:

כג אוֹתוֹת שֶׁעוֹשִׂין הַכּוֹבְסִין וְהַגַּרְדִּין בַּבְּגָדִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה כָּל אֶחָד מַכִּיר אֶת שֶׁלּוֹ. אִם הָיְתָה אוֹת שֶׁל צֶמֶר בְּפִשְׁתָּן אוֹ פִּשְׁתָּן בְּצֶמֶר הֲרֵי זֶה אָסוּר אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ חָשׁוּב אֶצְלוֹ:

כד בֶּגֶד צֶמֶר שֶׁחִבְּרוֹ עִם בֶּגֶד פִּשְׁתָּן בִּתְכִיפָה אַחַת אֵינוֹ חִבּוּר וְאֵין זֶה כִּלְאַיִם. קִבֵּץ שְׁנֵי רָאשֵׁי הַחוּט כְּאֶחָד אוֹ שָׁתָכַף שְׁתֵּי תְּכִיפוֹת הֲרֵי זֶה כִּלְאַיִם:

כה מֻתָּר לַעֲשׂוֹת מִן הַכִּלְאַיִם תַּכְרִיכִין לְמֵת שֶׁאֵין עַל הַמֵּתִים מִצְוָה. וְלַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ מַרְדַּעַת לַחֲמוֹר וְיוֹשֵׁב עָלֶיהָ וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּשָׂרוֹ נוֹגֵעַ בָּהּ. וְלֹא יַנִּיחַ מַרְדַּעַת זוֹ עַל כְּתֵפוֹ אֲפִלּוּ לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן אֶת הַזֶּבֶל:

כו הַמֵּת וְהַבְּהֵמָה שֶׁהָיוּ מְלֻבָּשִׁין כִּלְאַיִם מֻתָּר לְנָשְׂאָן עַל כְּתֵפוֹ:

כז בֶּגֶד צֶמֶר שֶׁאָבַד בּוֹ חוּט שֶׁל פִּשְׁתָּן. אוֹ בֶּגֶד פִּשְׁתָּן שֶׁאָבַד בּוֹ חוּט שֶׁל צֶמֶר. הֲרֵי זֶה לֹא יִמְכְּרֶנּוּ לָנָכְרִי שֶׁמָּא יִמְכְּרֶנּוּ הַנָּכְרִי לְיִשְׂרָאֵל. וְלֹא יַעֲשֶׂנּוּ מַרְדַּעַת לַחֲמוֹר שֶׁמָּא יִמְצָא אוֹתוֹ אַחֵר וְיִקְרָעֶנּוּ מֵעַל הַמַּרְדַּעַת וְיִלְבָּשֶׁנּוּ שֶׁהֲרֵי אֵין הַכִּלְאַיִם נִכָּר בּוֹ. וְכֵיצַד תַּקָּנַת בֶּגֶד זֶה. צוֹבְעוֹ שֶׁאֵין הַצֶּמֶר וְהַפִּשְׁתִּים עוֹלִים בְּצֶבַע אֶחָד וּמִיָּד הוּא נִכָּר לוֹ וְשׁוֹמְטוֹ. וְאִם לֹא נִכַּר הֲרֵי זֶה מֻתָּר שֶׁמָּא נִשְׁמַט וְהָלַךְ לוֹ שֶׁהֲרֵי בָּדַק וְלֹא מְצָאוֹ. וּכְבָר בֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת בִּיאוֹת אֲסוּרוֹת שֶׁכָּל אִסּוּר סְפֵקוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וּלְפִיכָךְ הֵקֵלּוּ בְּסָפֵק:

כח הַלּוֹקֵחַ כְּלֵי צֶמֶר מִן הַנָּכְרִי צָרִיךְ לְבָדְקוֹ יָפֶה יָפֶה שֶׁמָּא הֵן תְּפוּרִין בְּפִשְׁתָּן:

כט הָרוֹאֶה כִּלְאַיִם שֶׁל תּוֹרָה עַל חֲבֵרוֹ אֲפִלּוּ הָיָה מְהַלֵּךְ בַּשּׁוּק קוֹפֵץ לוֹ וְקוֹרְעוֹ עָלָיו מִיָּד. וַאֲפִלּוּ הָיָה רַבּוֹ שֶׁלִּמְּדוֹ חָכְמָה. שֶׁאֵין כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת דּוֹחֶה אִסּוּר לֹא תַּעֲשֶׂה הַמְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה. וְלָמָּה נִדְחֶה בְּהֶשֵּׁב אֲבֵדָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא לָאו שֶׁל מָמוֹן. וְלָמָּה נִדְחֶה בְּטַמְאַת מֵת הוֹאִיל וּפֶרֶט הַכָּתוּב (ויקרא כא ג) (במדבר ו ז)

״וּלְאַחֹתוֹ״. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ לַאֲחוֹתוֹ אֵינוֹ מְטַמֵּא וְאָבֵל מְטַמֵּא הוּא לְמֵת מִצְוָה. אֲבָל דָּבָר שֶׁאִסּוּרוֹ מִדִּבְרֵיהֶם הֲרֵי הוּא נִדְחֶה מִפְּנֵי כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת בְּכָל מָקוֹם. וְאַף עַל פִּי שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה (דברים יז יא) ״לֹא תָסוּר מִן הַדָּבָר״ הֲרֵי לָאו זֶה נִדְחֶה מִפְּנֵי כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת. לְפִיכָךְ אִם הָיָה עָלָיו שַׁעֲטָנֵז שֶׁל דִּבְרֵיהֶם אֵינוֹ קוֹרְעוֹ עָלָיו בַּשּׁוּק וְאֵינוֹ פּוֹשְׁטוֹ בַּשּׁוּק עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְבֵיתוֹ וְאִם הָיָה שֶׁל תּוֹרָה פּוֹשְׁטוֹ מִיָּד׃

ל הַלּוֹבֵשׁ כְּלָאַיִם אוֹ הַמִּתְכַּסֶּה בּוֹ לוֹקֶה. הָיָה לָבוּשׁ בְּכְלָאַיִם כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ אֵינוֹ לוֹקֶה אֶלָּא אַחַת. הוֹצִיא רֹאשׁוֹ מִן הַבֶּגֶד וְהֶחְזִירוֹ הוֹצִיא רֹאשׁוֹ וְהֶחְזִירוֹ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פָּשַׁט הַבֶּגֶד כֻּלּוֹ הֲרֵי זֶה חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁהוּא חַיָּב אַחַת כָּל הַיּוֹם כְּשֶׁהִתְרוּ בּוֹ הַתְרָאָה אַחַת. אֲבָל אִם הִתְרוּ בּוֹ וְאָמְרוּ לוֹ פְּשֹׁט פְּשֹׁט וְהוּא לָבוּשׁ בּוֹ וְשָׁהָה כְּדֵי לִפְשֹׁט וְלִלְבֹּשׁ אַחֵר שֶׁהִתְרוּ בּוֹ הֲרֵי זֶה חַיָּב עַל כָּל שְׁהִיָּה וּשְׁהִיָּה שֶׁהִתְרוּ בּוֹ עָלֶיהָ וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פָּשַׁט׃

לא הַמַּלְבִּישׁ אֶת חֲבֵרוֹ כְּלָאַיִם אִם הָיָה הַלּוֹבֵשׁ מֻזְהָר הַלּוֹבֵשׁ לוֹקֶה וְהַמַּלְבִּישׁ עוֹבֵר מִשּׁוּם (ויקרא יט יד) ״וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל״. וְאִם לֹא יָדַע הַלּוֹבֵשׁ שֶׁהַבֶּגֶד הוּא כְּלָאַיִם וְהָיָה הַמַּלְבִּישׁ מֻזְהָר הַמַּלְבִּישׁ לוֹקֶה וְהַלּוֹבֵשׁ פָּטוּר׃

לב כֹּהֲנִים שֶׁלָּבְשׁוּ בִּגְדֵי כְּהֻנָּה שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה אֲפִלּוּ בַּמִּקְדָּשׁ לוֹקִין מִפְּנֵי הָאַבְנֵט שֶׁהוּא כְּלָאַיִם וְלֹא הֻתְּרוּ בּוֹ אֶלָּא בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה שֶׁהִיא מִצְוַת עֲשֵׂה כְּצִיצִית׃ סְלִיקוּ לְהוּ הִלְכוֹת כִּלְאַיִם בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא